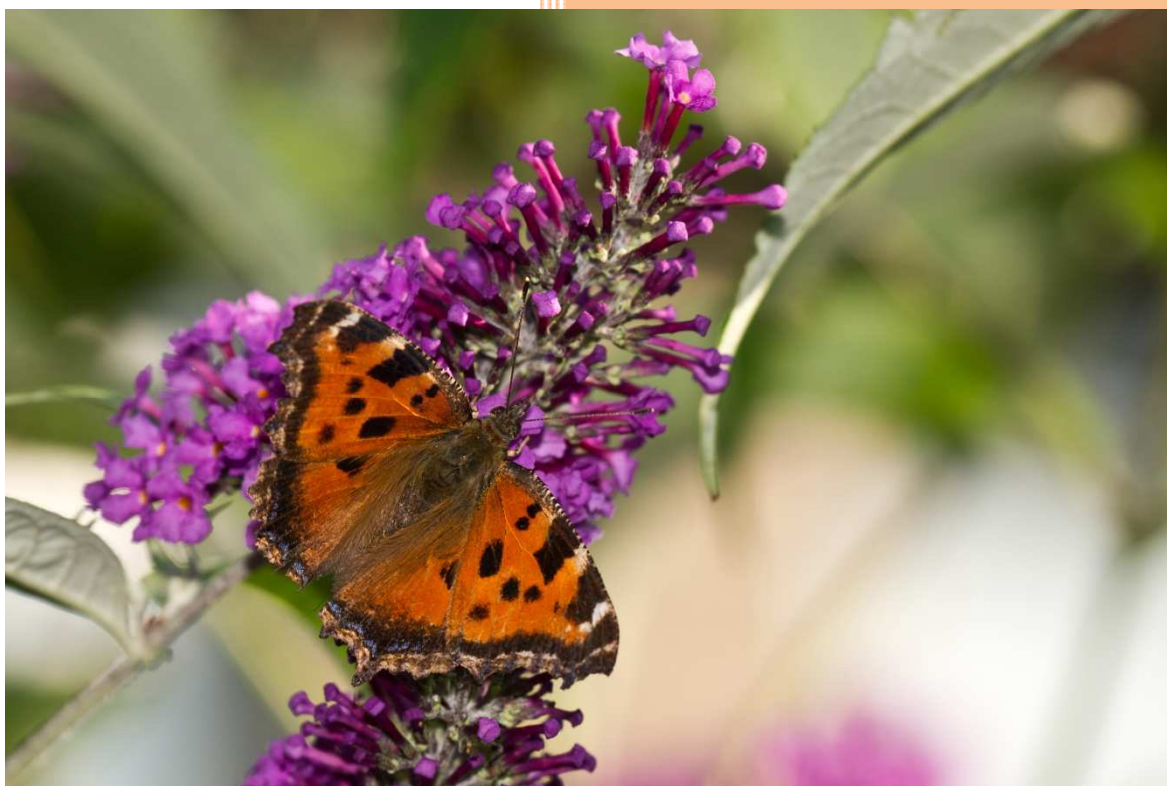

Jaarverslag Vlinders en Libellen

Inhoud

SAMENVATTING	3
TERUGBLIK OP 2014	4
Activiteiten	4
Waarnemers	5
Weersomstandigheden	6
DAGVLINDERS.....	7
Soortbespreking	8
Statistische gegevens en fenologie	10
Verspreidingskaartjes en grafieken	11
LIBELLEN	28
Soortbespreking	28
Statistische gegevens en fenologie	30
Verspreidingskaartjes en grafieken	31
HWL-TERREINEN.....	46
De Staart.....	46
Oudendijk - Hoekse weg.....	47
Nieuw-Beijerland - Buitenom	49
Plan Argusvlinder.....	50

SAMENVATTING

De werkgroep bestaat uit 15 leden, de taakverdeling binnen de werkgroep bleef dit jaar onveranderd. De werkgroep houdt zich bezig met de bestudering en monitoring van dagvlinders, nachtvlinders en libellen. We proberen zo een beeld te krijgen van de ontwikkeling van deze insecten in de Hoeksche Waard en omstreken.

Voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer waren er dit jaar 15 monitoringroutes, elke route werd één keer per maand gelopen. De routes bestrijken de terreinen Tiengemetten, Tiendgorzen, Dintelse Gorzen, Esscheplaat, APL-polder, Oudeland van Strijen en Drom. Daarnaast waren er 2 wekelijkse monitoringroutes voor de Vlinderstichting, deze routes maken deel uit van het landelijke meetnet Vlinders en Libellen. En er werd een aantal terreinen geïnventariseerd die bij HWL in beheer zijn: de Staart, Oudendijk - Hoekse Weg, Nieuw-Beijerland - Buitenom en Plan Argusvlinder. Ook heeft de werkgroep 3 weekenden meegedaan aan een landelijk telproject voor de Argusvlinder.

In het voorjaar is er een libellencursus gegeven, deze was helemaal volgeboekt. De jaarlijkse publieksexcursie van dagvlinders en libellen was dit jaar vanwege baggerwerkzaamheden in het Trekdambos verplaatst naar de tuin van het NLC, als onderdeel van het Nationale Tuinvlindertelling-weekend. In de regiobijlage van de krant is een leuk artikel over de excursie verschenen. De jaarlijkse publieksexcursie van nachtvlinders werd gehouden tijdens de Nationale Nachtvlindernacht.

Het jaar 2014 was het warmste jaar sinds het begin van de regelmatige temperatuurmetingen in 1706. Toch werden er in de Hoeksche Waard 25% minder dagvlinders en libellen gezien dan in 2013. Bij de dagvlinders komt deze daling grotendeels voor rekening van de Kleine vos, bij de libellen is dit niet aan één specifieke soort toe te schrijven. Er zijn duidelijk meer aspecten van invloed op een insectenleven dan alleen de temperatuur. Er werden in totaal 24 soorten dagvlinders en 25 soorten libellen gezien.

Er was een spectaculaire waarneming van een Oostelijke vos. Deze dagvlinder kwam tot 2014 niet voor in Nederland, vorig jaar was er een kleine invasie in ons land waarbij er 1 exemplaar in Oud-Beijerland belandde. En er werd weer een Keizersmantel gezien in Westmaas, de enige waarneming van een parelmoervlinder in de Hoeksche Waard. Het Bruin blauwtje (de enige Rode Lijst-soort in de Hoeksche Waard) had een goed jaar met meer vindplaatsen en een verdubbeling van het aantal exemplaren.

Bij de libellen werden er 2 soorten voor de 2^e keer gezien in de Hoeksche Waard, beide na een jarenlange afwezigheid: de Bruine winterjuffer en de Tangpantserjuffer.

Maart 2015

TERUGBLIK OP 2014

Activiteiten

De werkgroep heeft dit jaar weer veel activiteiten uitgevoerd.

Kennisverbreding

Er waren 9 dagexcursies naar terreinen binnen en buiten de Hoeksche Waard.

Dagexcursie	Terrein
13 april	Esscheplaat
3 mei	Esscheplaat
17 mei	Zuid-Kennemerland
4 juni	diverse HWL-terreintjes
7 juni	Oude Land van Strijen - vogelkijkhut
16 juli	Fort de Roovere, Halsteren
2 augustus	Tuin NLC
16 augustus	Pannenhoef, Rijsbergen
7 september	Dintelse Gorzen

Er waren 7 nachtvangsten (op het laken en met smeer) in de Hoeksche Waard.

Nachtvangst	Terrein
28 maart	Klein Profijt
25 april	Heemtuin, Piershil
30 mei	Borrekeen, Zuid-Beijerland
27 juni	Klein Profijt, Nationale Nachtvliedernacht
25 juli	Groene Veld, 's-Gravendeel
22 augustus	Boomgaard Gatsedijk
26 september	Klein Profijt

In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt met als doel kennisverdieping en uitwisseling van ervaringen. Ook bezochten diverse werkgroepleden de landelijke studiedagen van de Vlinderstichting, de Nederlandse Entomologische Vereniging en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

Educatie

Wilma Kapoen heeft in het voorjaar een libellencursus gegeven, deze bestond uit 2 theorie-avonden en 1 excursie. De cursus was volgeboekt, er zijn geen deelnemers doorgestroomd naar de werkgroep. Veel cursisten waren al actief in een andere werkgroep binnen HWL.

Marjon Kunst hield op 2 augustus de jaarlijkse publieksexcursie van dagvlinders en libellen, met ondersteuning van Kees van den Berg en Henk Bunjes. Vanwege baggerwerkzaamheden in het Trekdambos was de excursie dit jaar verplaatst naar de tuin van het NLC, als onderdeel van het Nationale Tuinvlindertelling-weekend. Wellicht door de andere locatie en/of datum (midden in de

schoolvakantie) waren er slechts 3 deelnemers, waaronder een journalist en een fotograaf van het Algemeen Dagblad. In de regiobijlage van de krant is een leuk artikel over de excursie verschenen. Op 27 juni was de jaarlijkse publieksexcursie van nachtvlinders, onder leiding van Kees van den Berg en Henk Bunjes. Deze nachtvangst werd gehouden tijdens de Nationale Nachtvlindernacht, er waren 10 deelnemers. Eén van de deelnemers is lid geworden van de werkgroep.

Monitoring

Het veldwerkseizoen loopt van april – september. Er werden 15 maandelijkse monitoringroutes gelopen in terreinen van Natuurmonumenten (Tiengemetten, Tiendgorzen en Dintelse Gorzen) en Staatsbosbeheer (Esscheplaat, APL-polder, Oudeland van Strijen, de Drom). De resultaten zijn in afzonderlijke rapportages vastgelegd, deze zijn beschikbaar in de bibliotheek van Klein Profijt. Daarnaast werden er 2 wekelijkse monitoringroutes gelopen voor de Vlinderstichting, deze routes maken deel uit van het landelijke meetnet Vlinders en Libellen. En er werd een aantal terreinen geïnventariseerd die bij HWL in beheer zijn: de Staart, Oudendijk - Hoekse Weg, Nieuw-Beijerland - Buitenom en Plan Argusvlinder. De werkgroep heeft ook meegedaan aan het landelijke telproject voor de Argusvlinder. Dit project werd georganiseerd door de Vlinderstichting als onderdeel van een Soortbeschermingsprogramma. In 3 weekenden hebben we op diverse locaties in de Hoeksche Waard naar Argusvlinders gezocht.

Waarnemers

Ledenlijst Werkgroep Vlinders en Libellen (met vermelding van waarnemerscode)

Kees van den Berg	KvdB	Katja Hora	KH	Marjan Reitsema	MR
Marianne Bianchi	MBi	Wilma Kapoen	WK	Ton Schilperoort	TS
Peter Boelaars	PB	Marjon Kunst	MKu	Yolanda ten Thije	YtT
Rita van den Bos	RvdB	Cees Mesker	CM	Janus Verkerk	JV
Henk Bunjes	HB	Jan Plaisier	JP	Marion Zondervan	MZ

Externe waarnemingen

Vooralsogelaars gebruiken de site Waarneming.nl om ook hun vlinder- en/of libellenwaarnemingen bekend te maken. Dankbaar werd van door hen ingeleverde downloads gebruik gemaakt om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen. In enkele gevallen werd een waarneming direct van Waarneming.nl overgenomen omdat die een mogelijke lacune in onze waarnemingen opvulde.

Hieronder een zo volledig mogelijke lijst van personen waarvan in 2014 waarnemingen (mondeling en/of schriftelijk, mogelijk via Waarneming.nl) werden verkregen en gebruikt in dit rapport. Waar van toepassing is ook hier een waarnemerscode toegevoegd. Alle waarnemers hartelijk dank!

Truus van Belle (TvB), Han Benard (HBe), Martin Benard (MBe), Joop v.d. Berg (Joopvdb), Frank van Gessele (FvG), Patrick Hertogh, Dick van Houwelingen (DvH), Gert Huijzers (GH), Menno Korbijn (MK), Len Korevaar (LK), Arie v.d. Linden (AvdL), Esther Linnartz (EL), Martin Mollet, Cees van Oostende (CvO), Gerard Ouweneel (GLO), G. Richters, Peter Rooij (PR), Marcel Stougie (MS), R.M. Timmer, Wim Verkleij, Bob Wiggers en Waarneming.nl (Dirk G. Dekker, Gerwin Geertse, Hans Westerlaken).

Weersomstandigheden

Het weer in 2014: Uitzonderlijk warm, zeer zonnig en vrij droog

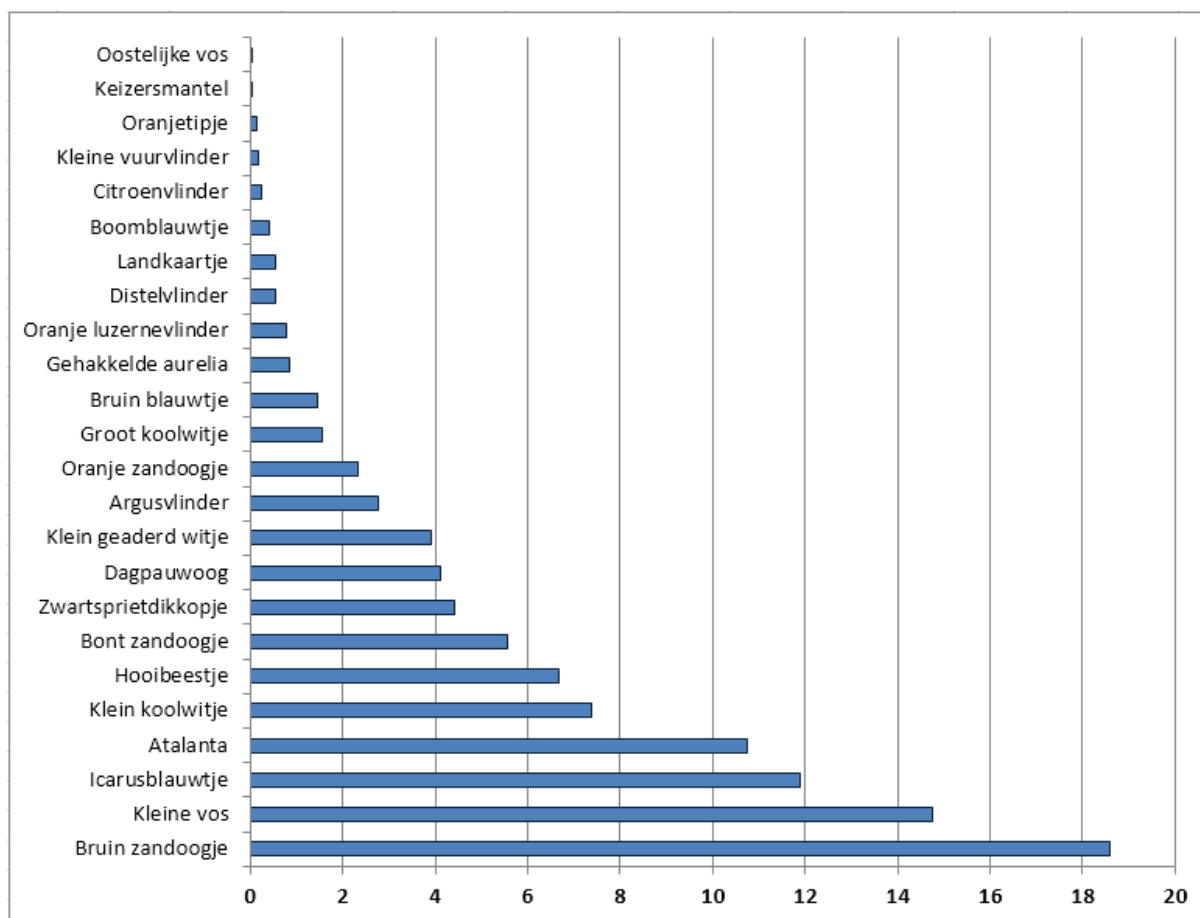
2014 was het warmste jaar sinds het begin van de regelmatige temperatuurmetingen in 1706. Het jaar begon met een zeer zachte winter. Op sommige plaatsen langs de kust kwam het in de wintermaanden niet onder het vriespunt. Ook de lente was zeer zacht, de op een na zachtste in drie eeuwen tijd. Vooral de maanden maart en april waren zeer zacht. De zomer was er een van uitersten: een zeer warme juli werd gevolgd door een zeer koele augustus. Op twee dagen kwam de temperatuur tot tropische waardes (30,0°C of hoger). De hoogste temperatuur dit jaar werd die dagen gemeten in Hoek van Holland, daar werd het op 19 juli 36,5 °C. Bij deze twee tropische dagen bleef het in 2014. Ook het aantal zomerse dagen bleef met 23 onder het langjarig gemiddelde. De herfst was net als de lente de op een na zachtste sinds 1706. Alle herfstmaanden waren uitzonderlijk zacht.

De zon liet zich in 2014 veel vaker zien dan gebruikelijk. Landelijk gemiddeld telde het land 1844 zonuren, tegen 1639 uren normaal. Vooral de maanden maart, september en november waren zeer zonnig. Alle andere maanden waren vrij zonnig of gemiddeld, een sombere maand kende 2014 niet.

Bron: KNMI, Klimatologische Dienst

DAGVLINDERS

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2014 (N = 18.465)

Er zijn dit jaar bijna 25% minder dagvlinders waargenomen, deze daling komt grotendeels voor rekening van de Kleine vos (met een afname van 7.602 exemplaren is deze dagvlinder nu weer terug op het normale niveau). Er werden 24 soorten gezien. Het Bruin zandoogje is dit jaar de meest talrijke dagvlinder, met 3423 exemplaren scoort deze soort ook een nieuw recordaantal sinds het begin van onze tellingen in de Hoeksche Waard (1990).

Dankzij het warme weer zijn er 9 soorten eerder in het jaar in de Hoeksche Waard gezien dan tot nu toe. Bij de meeste soorten gaat het om een paar dagen tot een week, maar 2 soorten maken een grote sprong voorwaarts. Het Bont zandoogje werd op 2 maart gezien door TvB, dat is ruim 3 weken eerder (vroegste datum was 27 maart 2012). De Oranje luzernevlinder werd zelfs bijna 2 maanden eerder gezien, op 23 april door GLO (vroegste datum was 18 juni 2013). Deze vlinder trekt ieder voorjaar vanuit Zuid-Europa naar het noorden en dit zou dan wel een hele vroege immigrant zijn. GLO merkte op dat in de directe omgeving van de waarneming (van een overigens vers exemplaar) luzerneakkers waren gelegen. Daarom is het aannemelijk dat er door de zachte winter sprake is van overwintering door rups en/of pop.

Aan het eind van het jaar waren er door het uitblijven van een invallende winter nog 2 soorten uitzonderlijk laat actief. Op 31 december zag MBe nog een Atalanta en YtT een Dagpauwoog.

Soortbespreking

Oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*)

Een sensationele waarneming van KvdB! De Oostelijke vos kwam tot 2014 niet voor in Nederland. De soort was de laatste jaren al bezig met een opmars vanuit Oost-Europa naar Scandinavië. Vorig jaar was er een kleine invasie in ons land, waarbij er 1 exemplaar in Oud-Beijerland belandde. Gelukkig koos de vlinder de tuin van KvdB om nectar te drinken, want anders was deze nieuwe soort mogelijk aan onze aandacht ontsnapt. De eitjes worden gelegd op het blad van wilg of iep, als dit exemplaar een vrouwtje was dan vliegen er volgend jaar misschien nakomelingen rond.

Keizersmantel (*Argynnis paphia*)

De Keizersmantel is sinds 1980 als standvlinder verdwenen uit Nederland. De laatste jaren lijkt er in ons land sprake te zijn van een licht herstel. Meer en meer worden er ook zwervers aangetroffen. Evenals vorig jaar zag (en fotografeerde!) PB de vlinder op 22 juli in de eigen tuin in Westmaas en noteerde daarmee de enige parelmoervlinder dit jaar in de Hoeksche Waard.

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

De aantallen zijn dit jaar lager, maar de vindplaatsen langs de oevers van de Oude Maas namen toe. Bijzonder is dat de soort in dit warme jaar een hele kleine 2^e generatie had, waardoor GLO op 14 september nog een Oranjetipje zag in de Hoogezandse Gorzen bij Numansdorp.

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

De Citroenvlinder werd dit jaar op veel plekken in de Hoeksche Waard gezien, waarbij vooral de (overwinterde) 1^e generatie goed vertegenwoordigd was.

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

Rode Lijst: gevoelig

Het Bruin blauwtje is de enige Rode Lijst-soort die in de Hoeksche Waard voorkomt. Dit jaar werd de soort op meer locaties gezien dan vorig jaar. Het leverde een verdubbeling van het aantal op, vooral dankzij een grote 2^e generatie.

Landkaartje (*Araschnia levana*)

Ook het Landkaartje werd dit jaar op meer locaties gezien dan in de voorgaande jaren. Er waren zelfs weer enkele vindplaatsen in het westelijke deel van de Hoeksche Waard. Het aantal verdrievoudigde, vooral dankzij een hele goede 3^e generatie.

Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

Uit metingen van de Vlinderstichting blijkt dat de Argusvlinder sinds 1992 landelijk met 98% is afgenomen, en inmiddels op grote delen van de zandgronden al niet meer voorkomt. Als onderdeel van een Soortbeschermingsprogramma werd er in 2014 een landelijk telproject uitgevoerd, waar ook onze werkgroep aan heeft deelgenomen. Gelukkig is het beeld van de Argusvlinder bij ons positief: mede door een grote 3^e generatie werden er flink meer exemplaren gezien dan vorig jaar. Wel is het opvallend dat de Argusvlinder zich steeds meer concentreert in de vochtige delen van de Hoeksche Waard.

Situatie van de graslandvlinders

Uit onderzoek is naar voren gekomen dat niet alleen de Argusvlinder, maar alle graslandvlinders onder druk staan. Deze blijken tegenwoordig vooral nog in natuurgebieden te vinden te zijn. Om een indruk te krijgen van de situatie in de Hoeksche Waard hebben we in kaart gebracht wat het aandeel is van Tiengemeten in de populatie van deze soorten. De vlinders zijn op Tiengemeten hoofdzakelijk aanwezig in het grasland van de gebieden Weemoed en Weelde (totaal zo'n 200 ha).

Onderstaande tabel geeft het gemiddelde aandeel van Tiengemeten over de periode 2012 – 2014 (de herinrichting van Tiengemeten heeft zich in de laatste drie jaar min of meer gestabiliseerd).

Graslandvlinder	aandeel van Tiengemeten
Zwartsprietdikkopje	37%
Bruin blauwtje	31%
Icarusblauwtje	51%
Argusvlinder	25%
Hooibeestje	66%
Oranje zandoogje	3 %
Bruin zandoogje	34%

Met name de percentages bij het Icarusblauwtje en het Hooibeestje laten zien dat deze soorten het moeilijk hebben in de wegbermen en dijken van de Hoeksche Waard (totaal zo'n 640 ha). De hoge maaifrequentie speelt hierbij ongetwijfeld een rol, daardoor staan er weinig bloeiende bloemen.

Op de volgende pagina staat het overzicht met de statistische gegevens van de dagvlinders. Vervolgens voor elke soort een verspreidingskaartje, waar zinvol aangevuld met een meerjaren grafiek (2000 – 2014) en een fenogram. In de meerjaren grafiek van de graslandsoorten wordt met een blauwe lijn aangegeven welk deel van de waarnemingen afkomstig is van Tiengemeten. Verspreidingskaartje en fenogram zijn uitsluitend gebaseerd op de waarnemingen in het verslagjaar 2014.

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ¹.

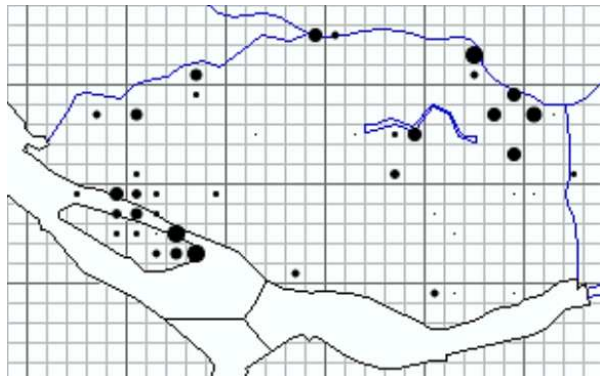
¹ Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Statistische gegevens en fenologie

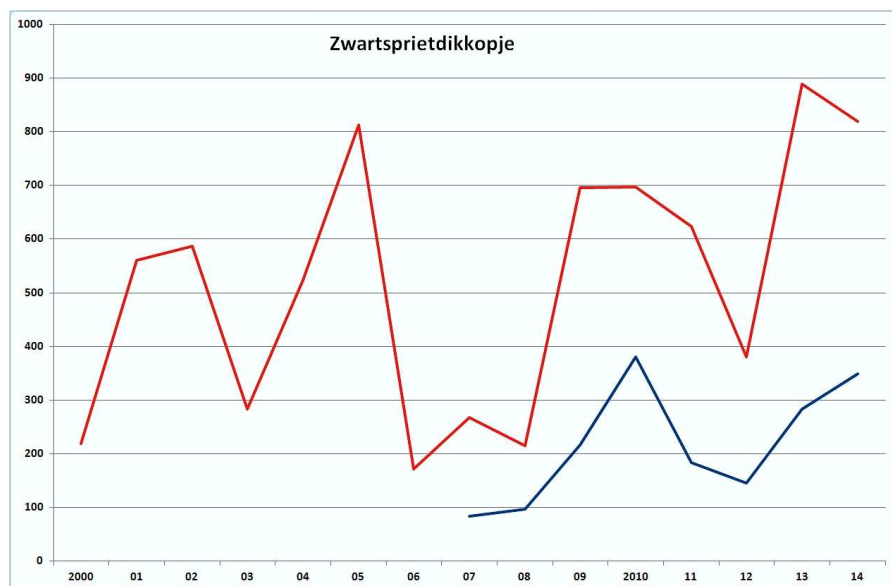
Soort	Aantal exemplaren 2014	Aantal exemplaren 2013	Aantal exemplaren 2012	Vindplaatsen 2014	km-hokken 2014	uur-hokken 2014	eerste waam. 2014	waarnemers(s)	laatste waam. 2014	waarnemers(s)	vroegste waam. ooit HW
Zwartspridkoppie	819	888	381	80	43	16	20-jun	TvB	27-aug	HB	7-jun-2003
Koninginnenpage		3	2+1r								28-apr-2007
Oranjetipje	29	37	83	20	12	7	31-mrt	KvdB	14-sep!!	GLO	28-mrt-2012
Groot koolwitje	289	116	90	174	59	17	27-mrt	TvB	2-nov	TvB	27-3-2013/2014
Klein koolwitje	1361	1651	1272	370	85	18	25-mrt	AvdL	2-nov	CvO	3-mrt-1991
Klein geaderd witje	724	902	641	239	75	19	27-mrt	TvB	4-okt	CvO	12-mrt-1995
Oranje luzernevlinder	147	723	2	82	44	14	23-apr!!	GLO	1-nov	div.	23-apr-2014
Citroenvlinder	48	17	2	47	25	14	26-feb	YtT	27-aug	PR	2-feb-2002
Kleine vuurvlinder	34	30	13	24	17	6	22-apr	HB	23-sep	PB	15-apr-2007
Boomblauwtje	79	174	98	71	21	10	20-mrt	MB	17-sep	YtT	20-mrt-2014
Bruin blauwtje	272	137	140	79	38	14	4-mei	RvdB/MB	15-okt	MB	23-apr-2007
Icarusblauwtje	2193	2161	258	160	52	16	22-apr	HB	18-okt	AvdL	22-apr-2014
Keizersmantel	1	3		1	1	1	22-jul	PB	id.		22-jul-2014
Atalanta	1987	530	1464	487	101	19	16-mrt	AvdL	31-dec!	MB	13-feb-2001
Distelvlinder	104	202	114	70	37	15	4-mei	MB	18-okt	CvO	2-apr-2004
Dagpauwoog	759	612	270	284	81	16	5-mrt	RvdB	31-dec!	YtT	9-feb-2008
Kleine vos	2726	10336	2124	458	102	18	2-feb	PB	25-nov	JvdB	2-2-2002/2014
Gehakelde aurelia	157	163	86	123	41	13	5-mrt	YtT	31-okt	DvH	15-feb-2007
Landkaartje	104	31	15	42	20	10	13-apr	KvdB	27-sep	RvdB	13-apr-2014
Oostelijke vos	1			1	1	1	14-jul	KvdB	id.		14-jul-2014
Bont zandoogje	1025	528	637	328	76	17	2-mrt	TvB	19-okt	HB	2-mrt-2014
Argusvlinder	510	146	99	149	56	14	26-apr	WK	15-okt	JvdB	2-apr-2001
Hooibeestje	1233	1686	806	225	69	17	29-apr	LK	3-okt	HB	21-apr-2012
Oranje zandoogje	433	477	221	84	51	17	22-jun	PB	16-aug	TvB	29-mei-2004
Koevinkje		1									23-jul-2013
Bruin zandoogje	3432	2946	1212	209	70	18	18-mei	CvO	4-okt	CvO	18-mei-2014
Aantal soorten	24	25	23								

Verspreidingskaartjes en grafieken

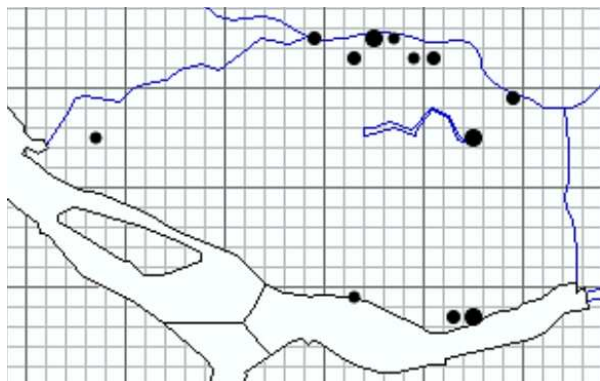
Zwartspruetdikkopje (*Thymelicus lineola*)

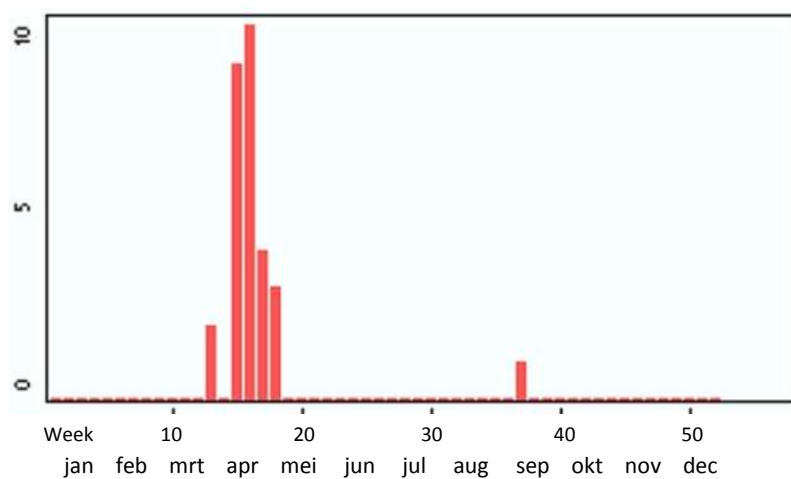
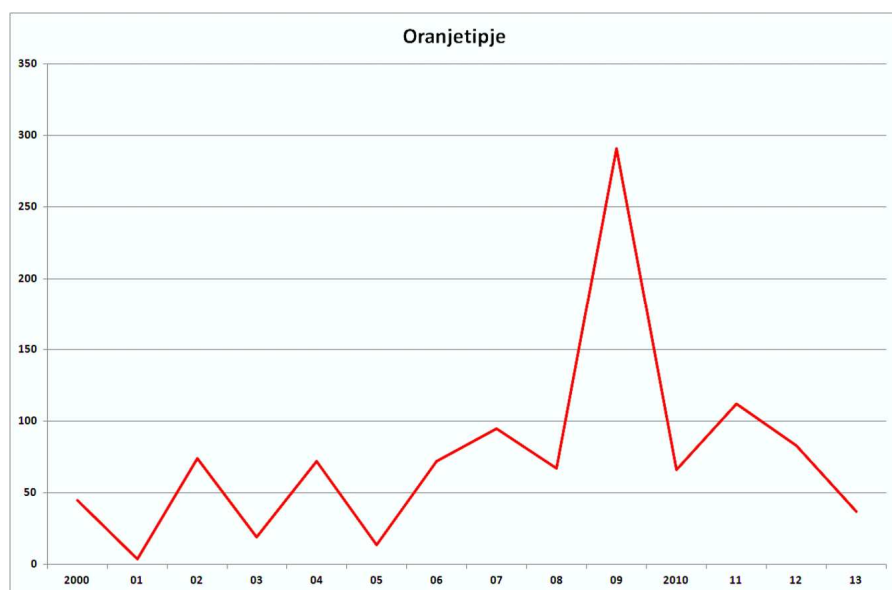
N=819

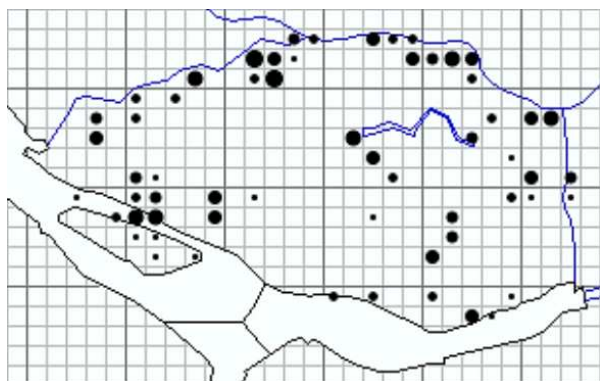
Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

N=29

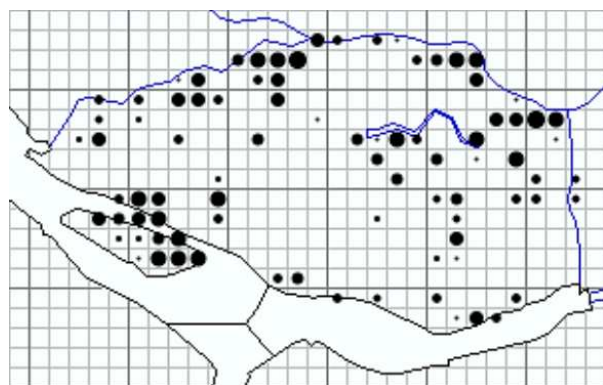
Groot koolwitje (*Pieris brassicae*)

N=289

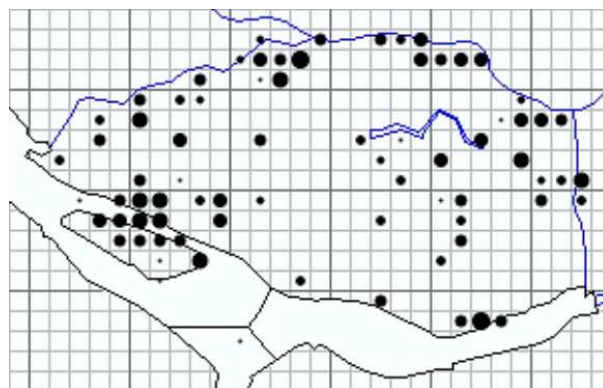

Klein koolwitje (*Pieris rapae*)

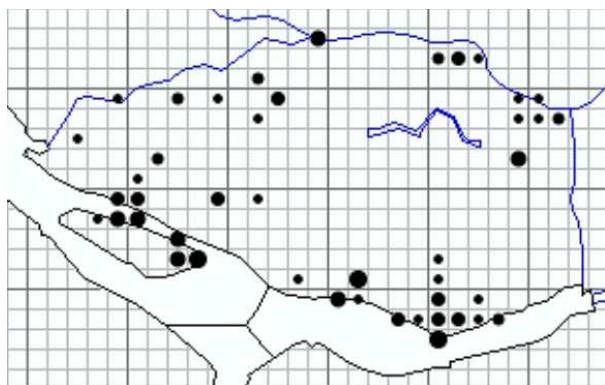
N=1361

Klein geaderd witje (*Pieris napi*)

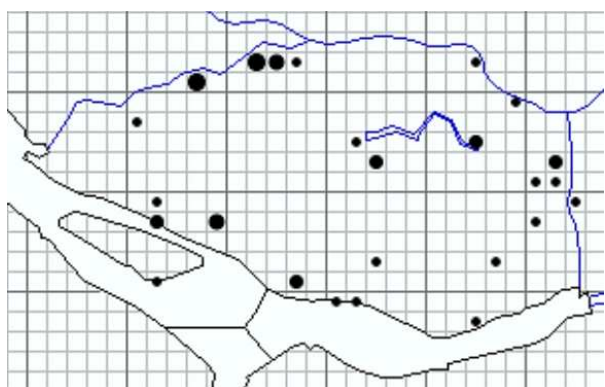
N=724

Oranje luzernevlinder (*Colias croceus*)

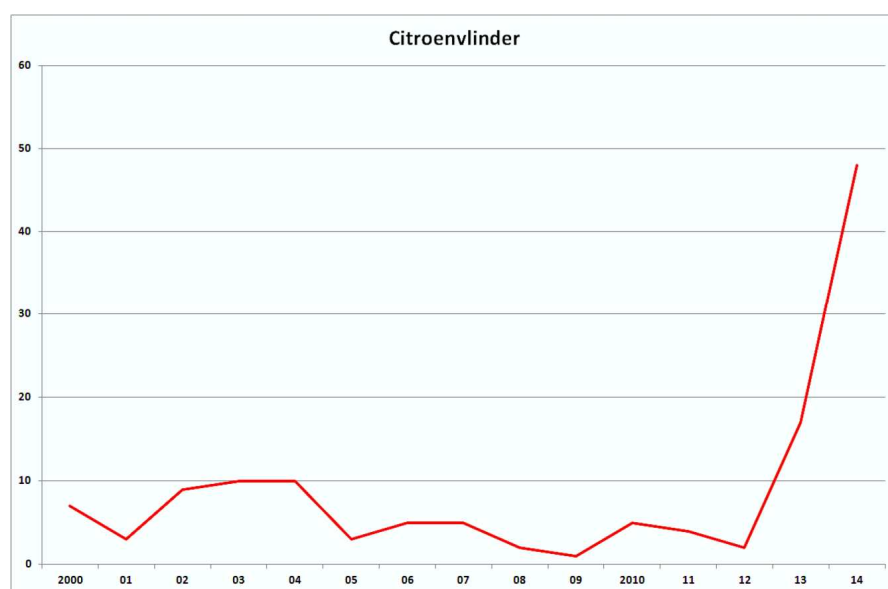

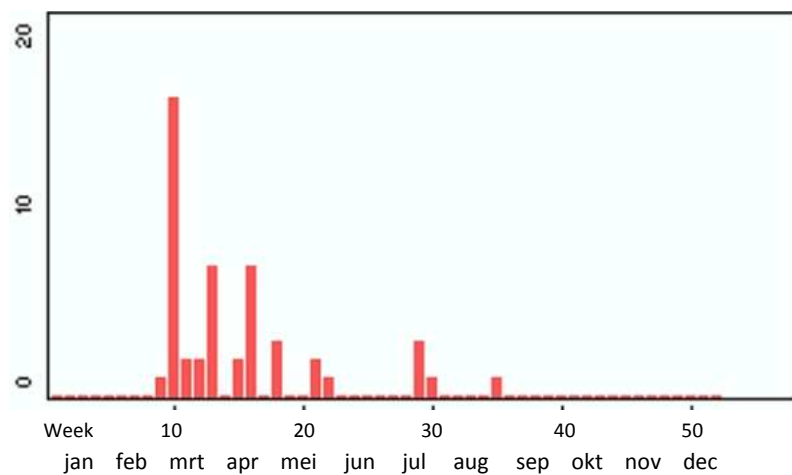
N=147

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

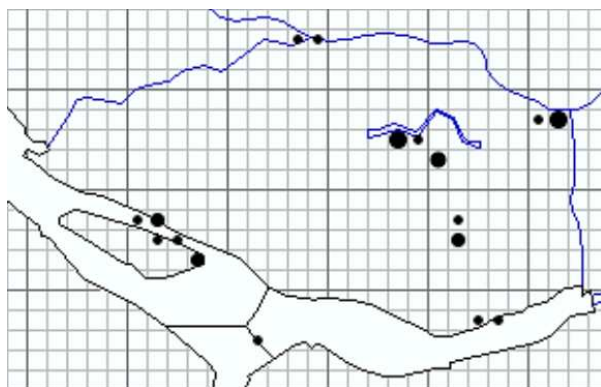

N=48

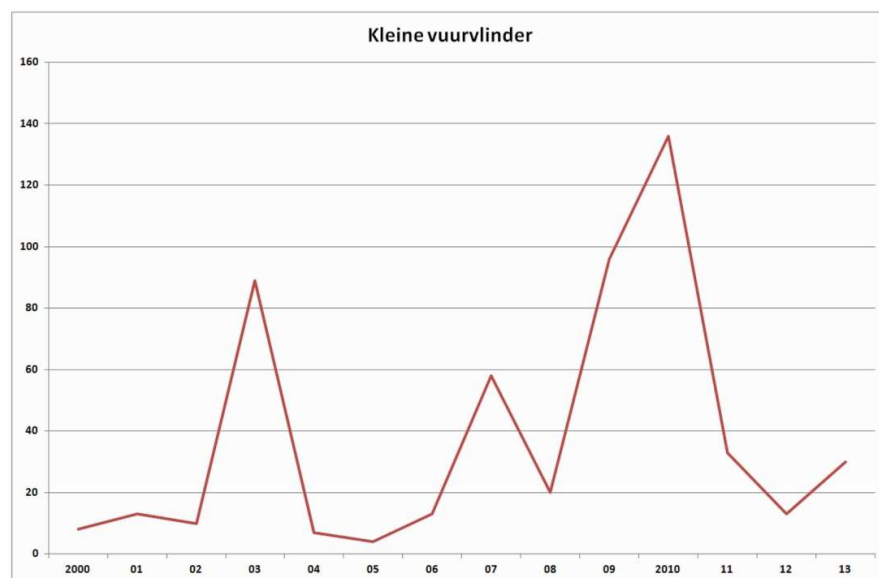

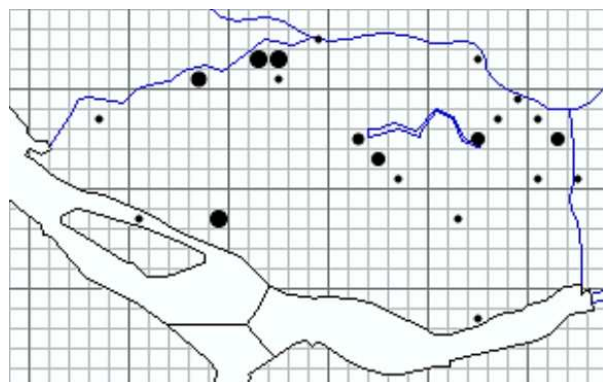
Kleine vuurvliender (*Lycaena phlaeas*)

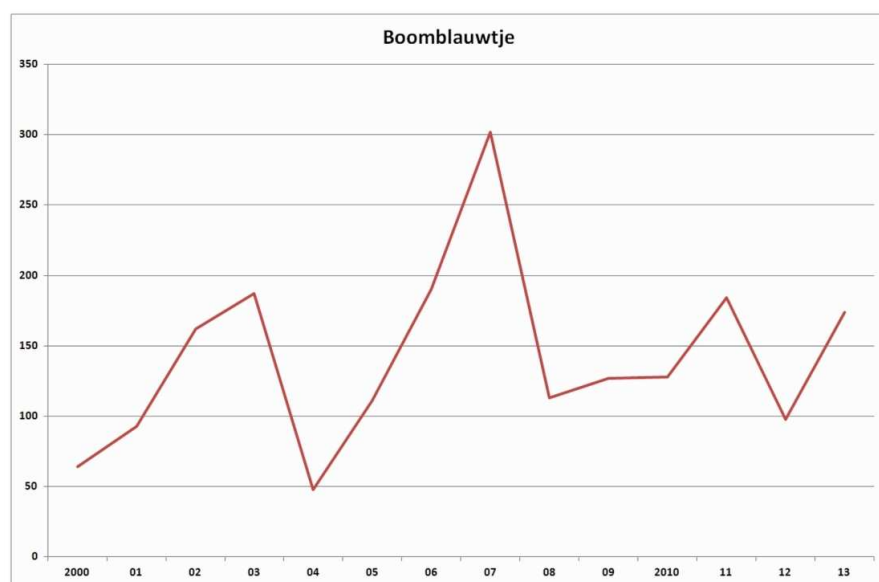
N=34

Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)

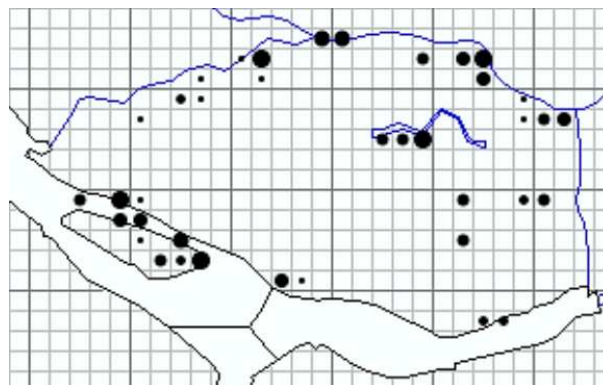

N=79

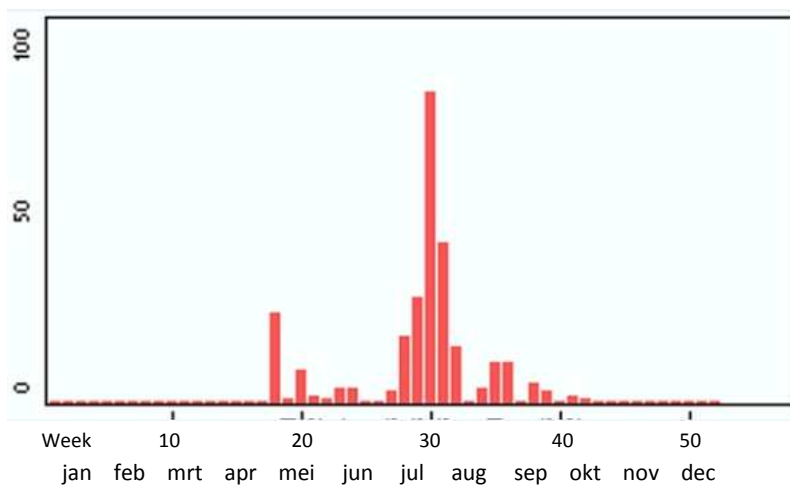
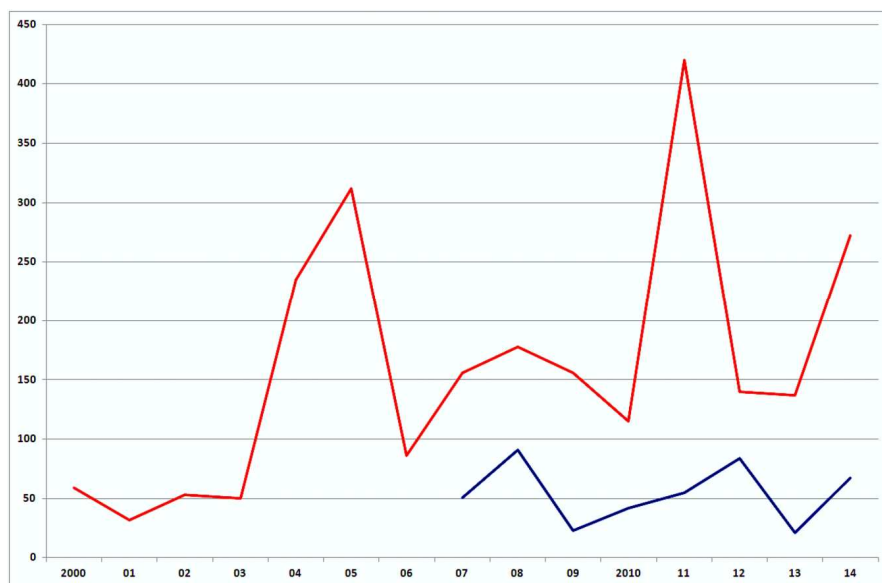

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

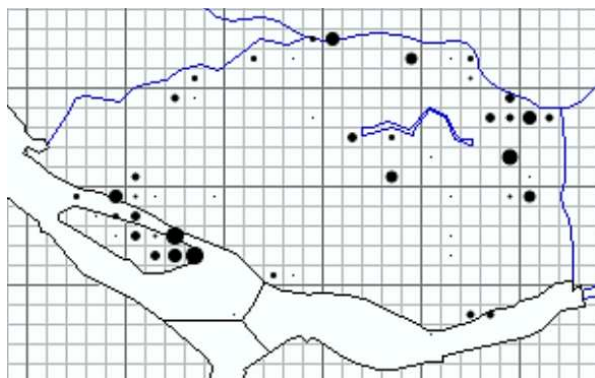
Rode Lijst: gevoelig

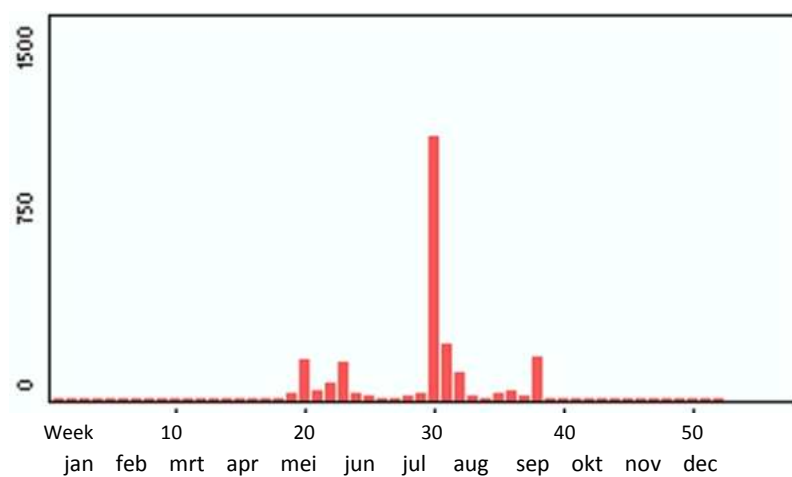
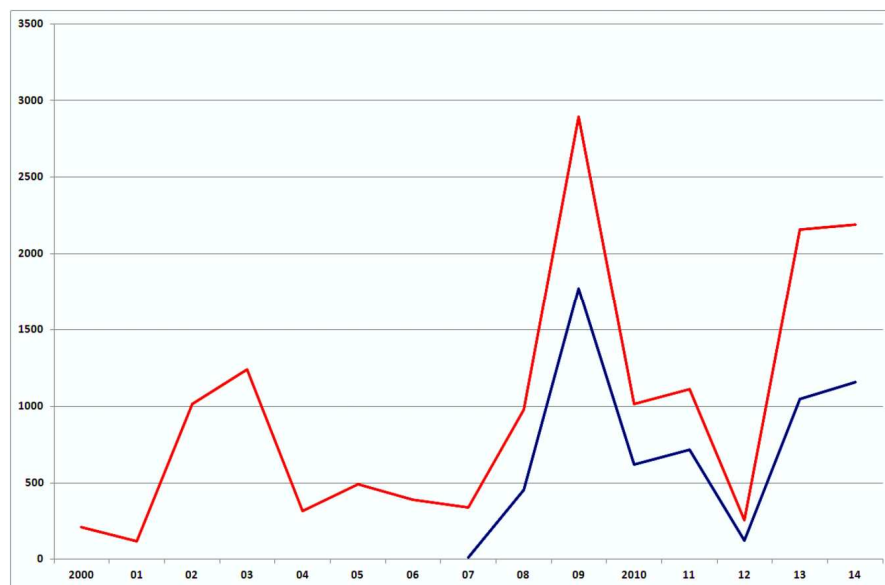
N=272

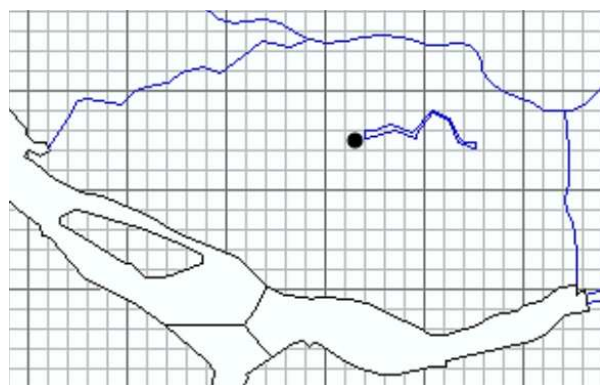
Icarus blauwtje (*Polyommatus icarus*)

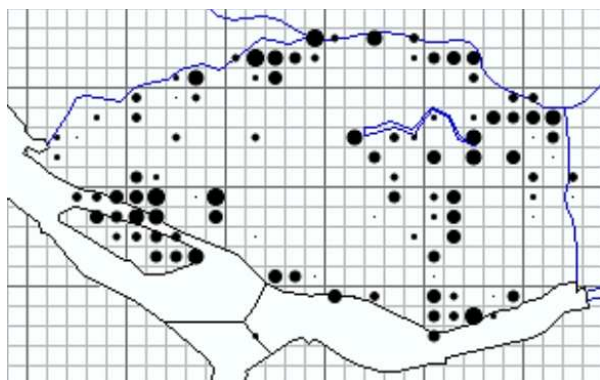
N=2193

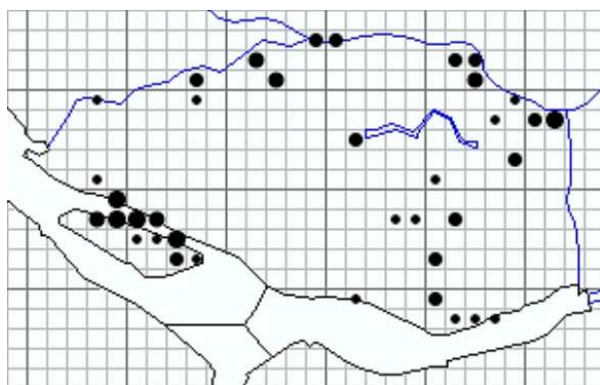
Keizersmantel (*Argynnis paphia*)

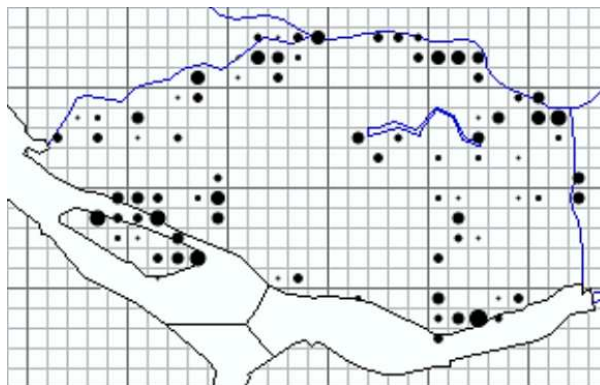
N=1

Atalanta (*Vanessa atalanta*)

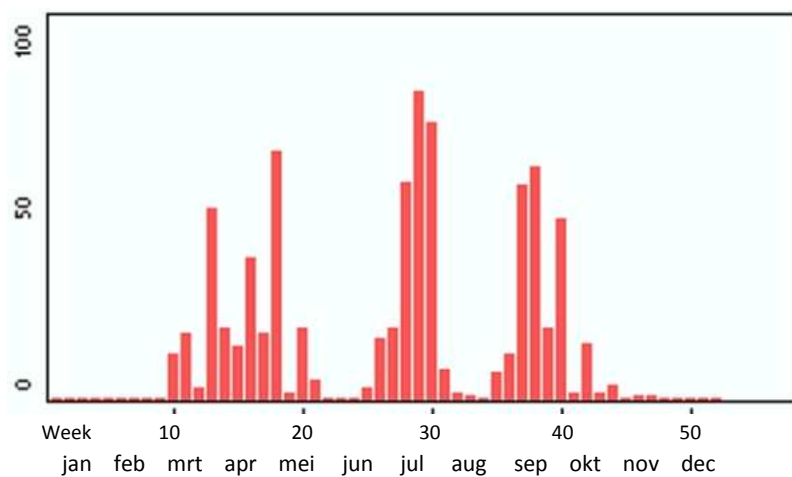
N=1987

Distelvlinder (*Vanessa cardui*)

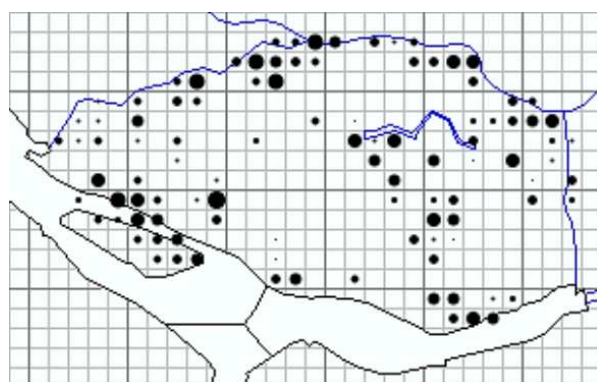
N=104

Dagpauwoog (*Aglais io*)

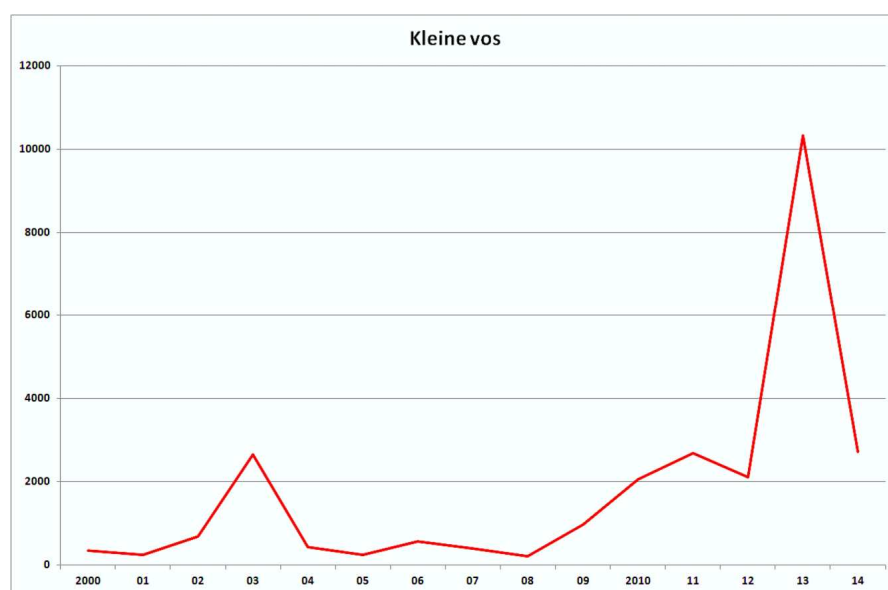
N=759

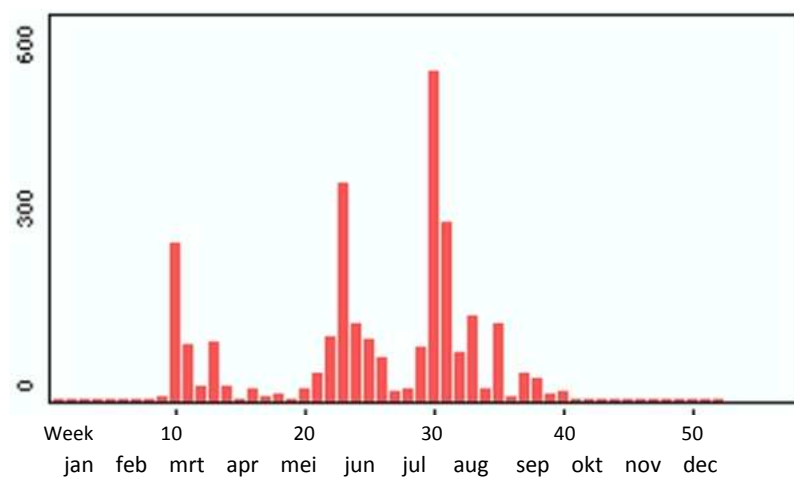

Kleine vos (*Aglais urticae*)

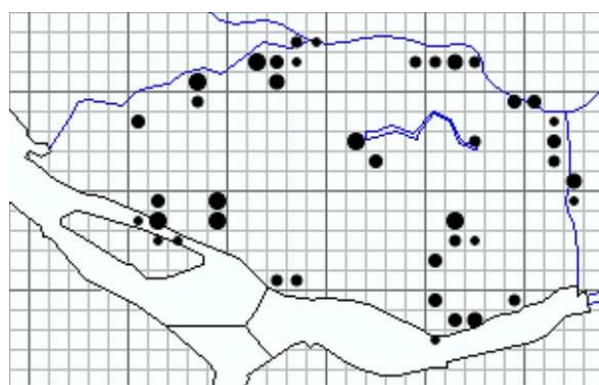

N=2726

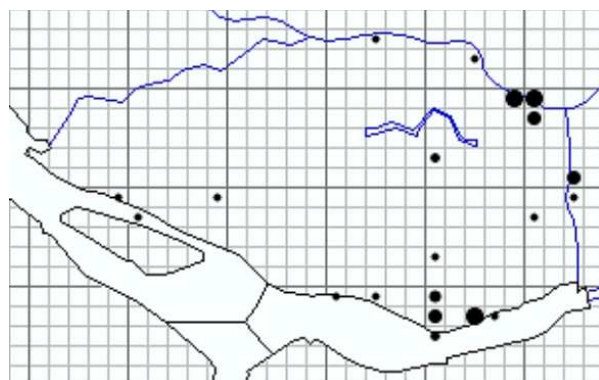

Gehakkelde aurelia (*Polygona c-album*)

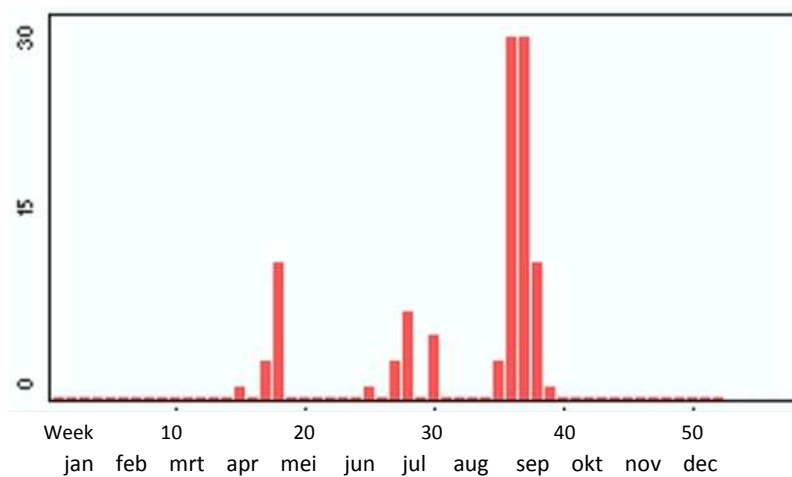
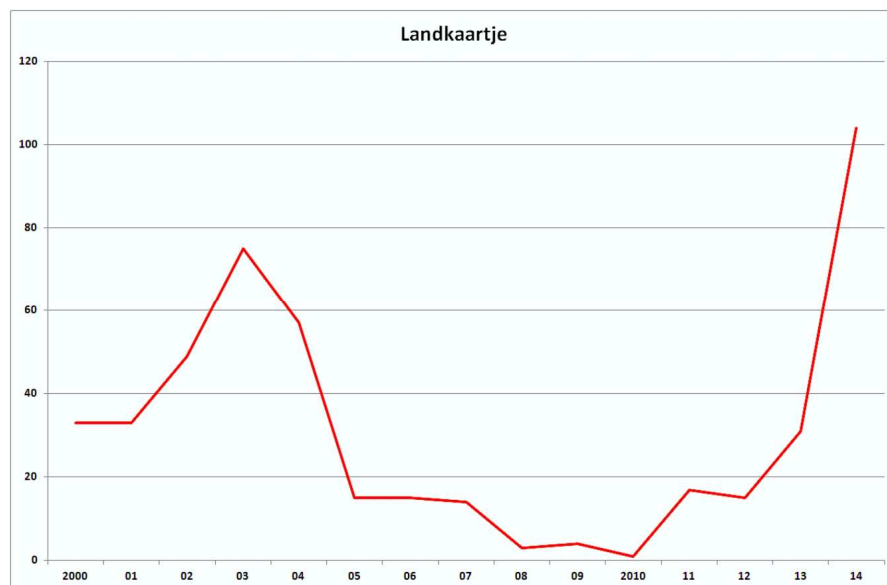

N=157

Landkaartje (*Araschnia levana*)

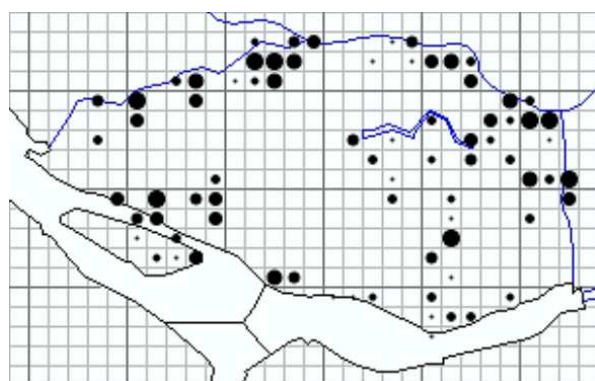
N=104

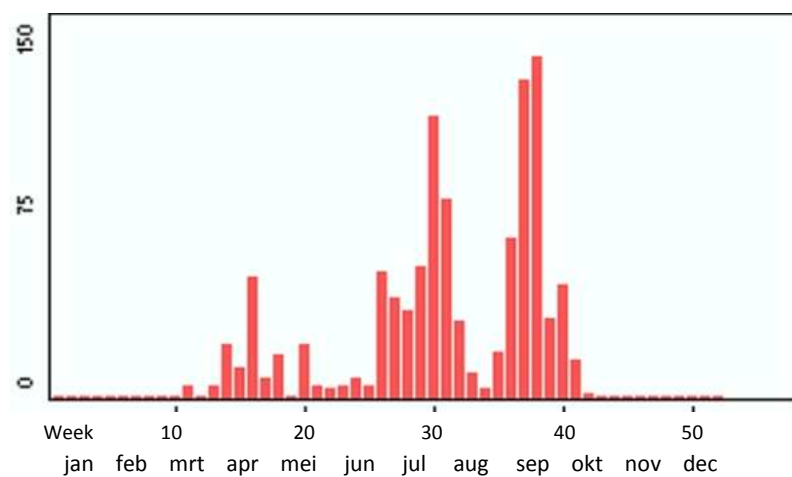
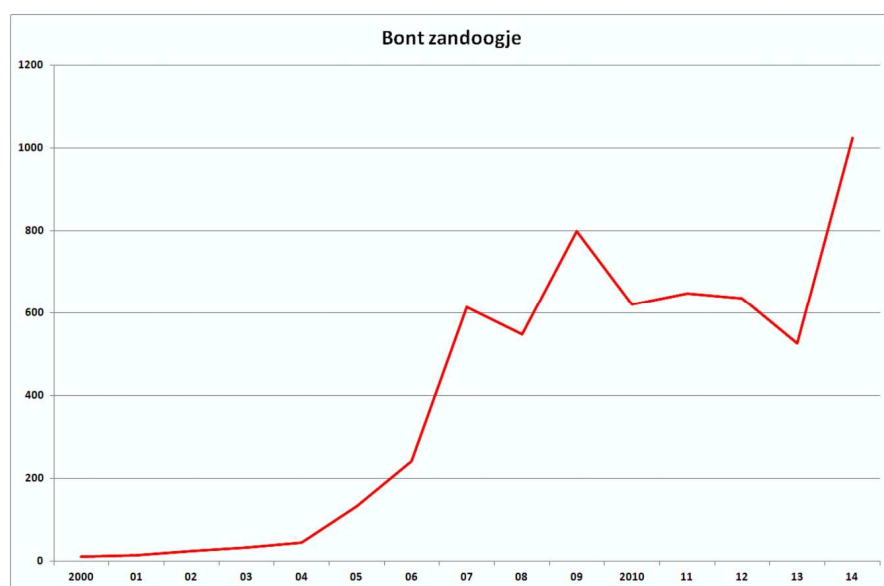
Oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*)

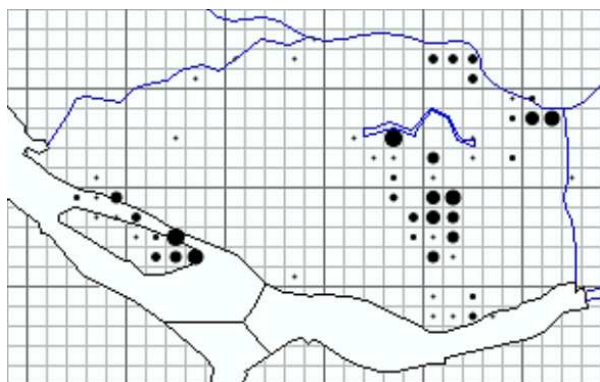
N=1

Bont zandoogje (*Parage aegeria*)

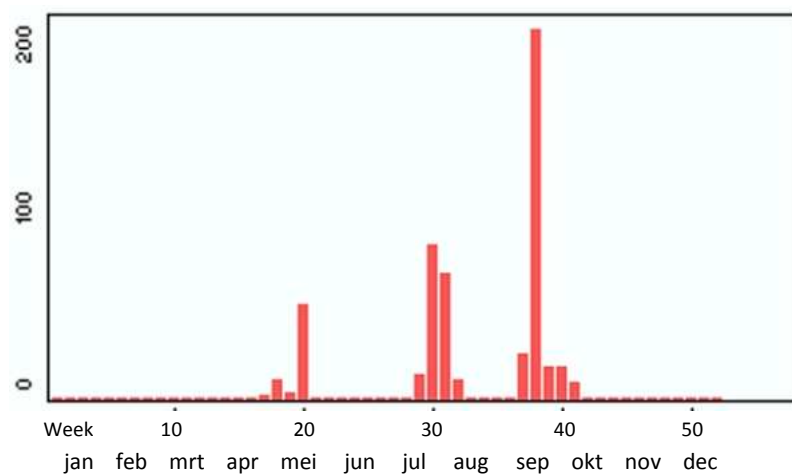
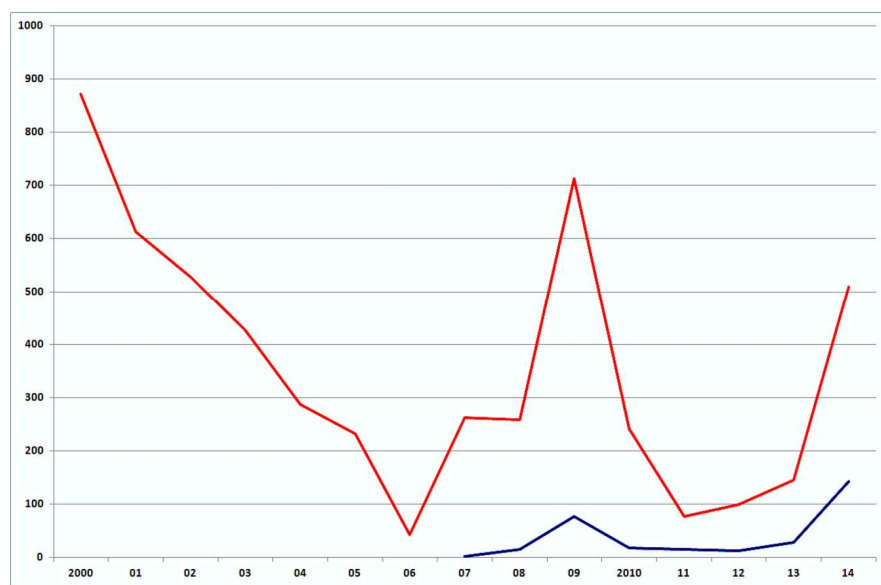
N=1025

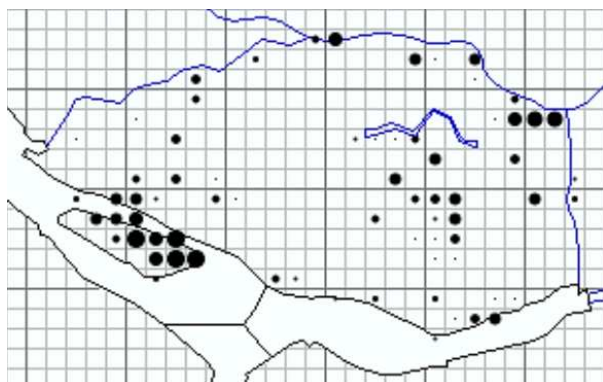
Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

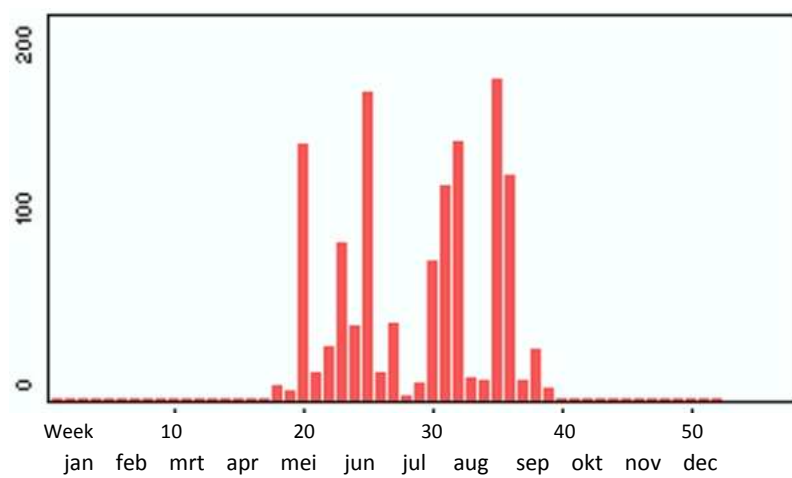
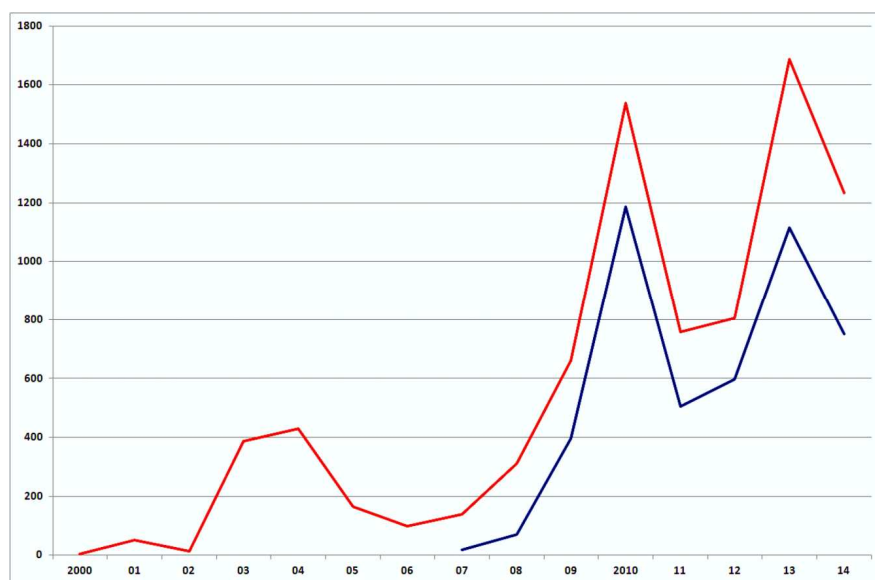
N=510

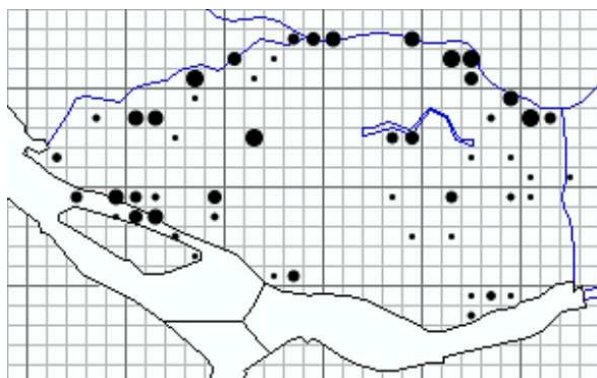
Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

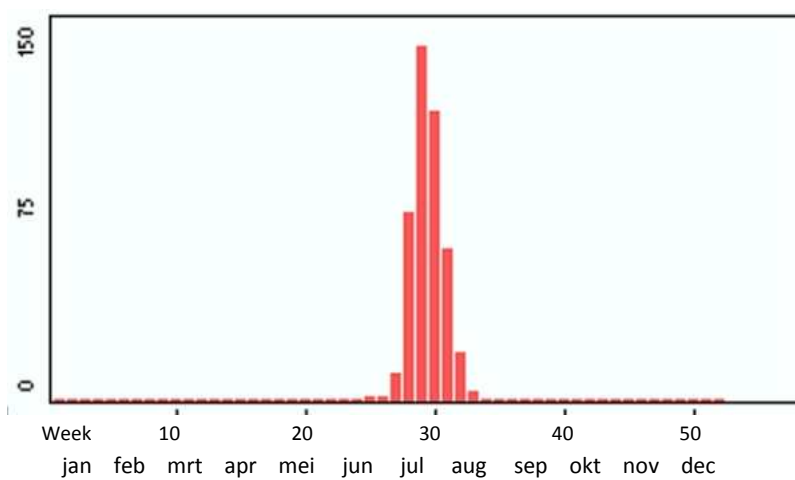
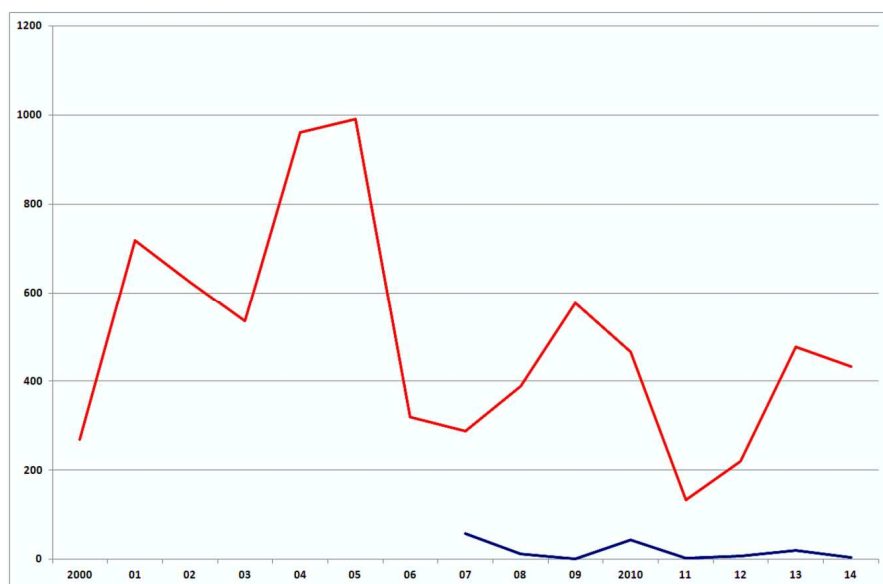
N=1233

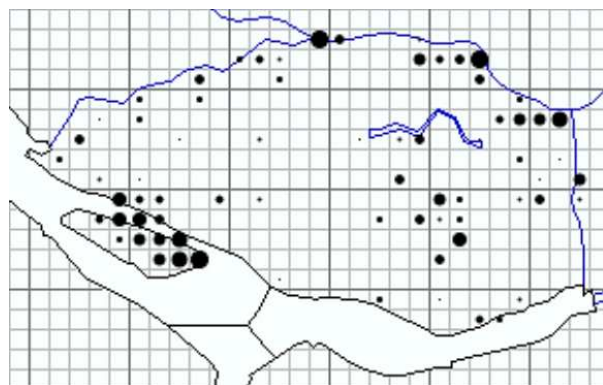
Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*)

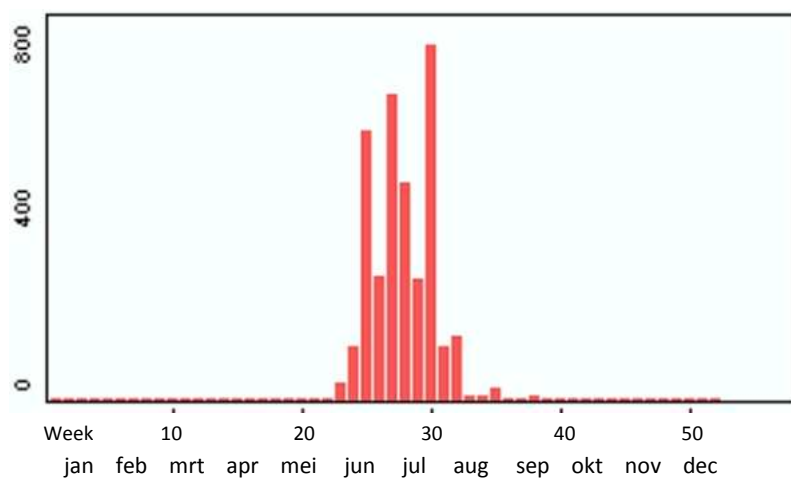
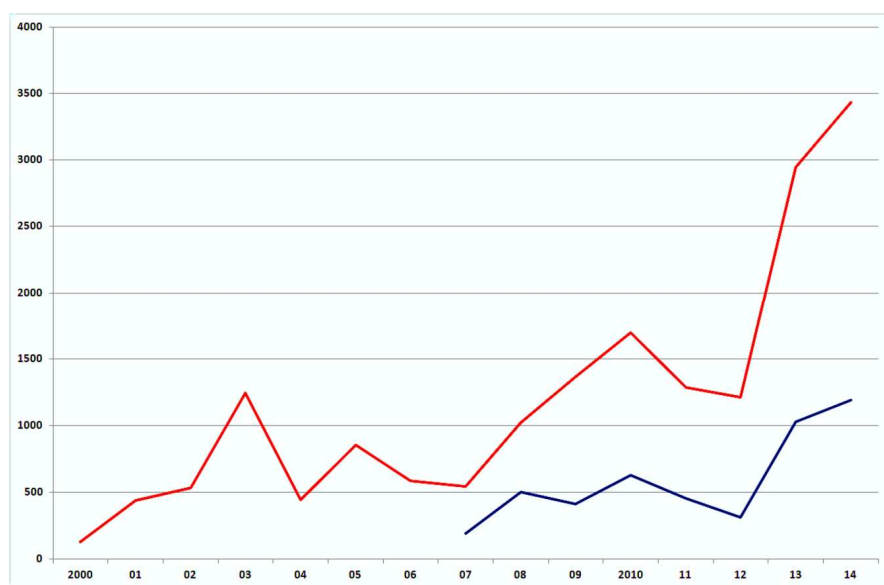
N=433

Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*)

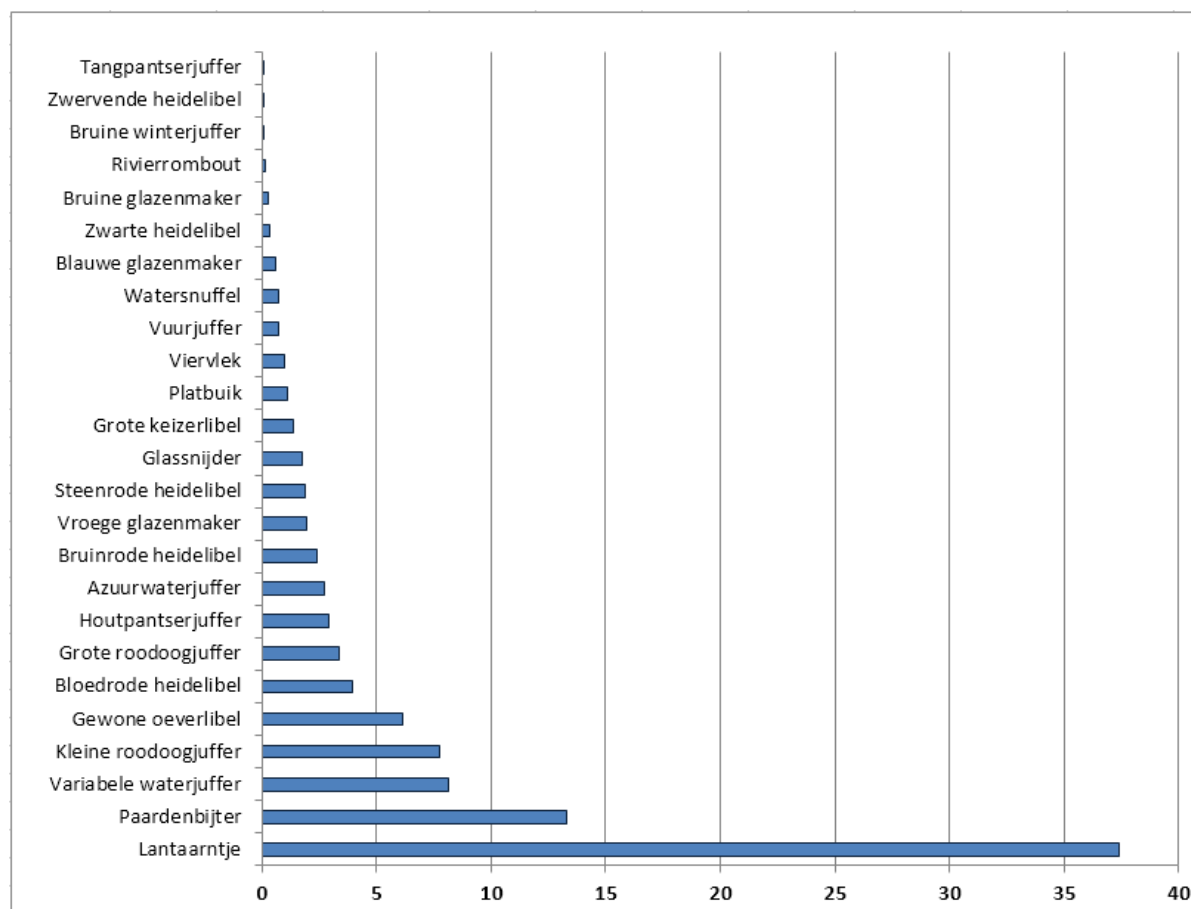

N=3432

LIBELLEN

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen libellen in 2014 (N =7.083)

De procentuele soortverdeling komt in grote lijnen overeen met die van vorig jaar, maar er zijn bijna 23% minder libellen waargenomen. Anders dan bij de dagvlinders is dit bij de libellen niet aan één specifieke soort toe te schrijven. Bij veel soorten laat de meerjaren grafiek op de volgende pagina's dan ook een neergaande lijn zien.

Er werden 25 soorten libellen gezien. Het Lantaarntje is nog steeds veruit de meest talrijke libel in de Hoeksche Waard, maar de aantallen zijn wel gehalveerd sinds 2006 (dit is in overeenstemming met het landelijke beeld).

Soortbespreking

Bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*)

Nadat de soort in 2004 voor de 1^e keer in de Hoeksche Waard werd waargenomen (Esscheplaat, 1 exemplaar door HB) is er 10 jaar later weer een waarneming (Kuipersveer, 2 exemplaren door EL).

Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*)

Dat de Esscheplaat een bijzonder waardevolle biotoop is voor libellen wordt weer onderstreept door deze waarneming. De Tangpantserjuffer werd voor de 2^e keer in de Hoeksche Waard waargenomen (1 exemplaar door KvdB).

Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*)

Landelijk een zeer algemene juffer. Omdat de Watersnuffel een voorkeur heeft voor voedselarm, stilstaand water laat deze soort zich bij ons slechts in kleine aantallen en op jaarlijks wisselende locaties zien.

Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*)

Deze libel wordt al jarenlang min of meer op dezelfde locaties gezien in het oostelijke deel van de Hoeksche Waard. Het aantal van 21 exemplaren is een topjaar voor ons.

Zwarte heidelibel (*Sympetrum danae*)

De Zwarte heidelibel wordt sinds eind vorige eeuw incidenteel als zwerver gezien in de Hoeksche Waard. Waarschijnlijk is er sinds 2012 een kleine populatie aanwezig op de Esscheplaat. Het aantal waargenomen exemplaren op die locatie is in 3 jaar verviervoudigd. De Zwarte heidelibel werd dit jaar voor de 1^e keer gezien op Tiengemeten (Weelde, 1 exemplaar door RvdB).

Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii*)

In de jaren 2006 en 2007 dook de soort met tientallen exemplaren op in de natuurontwikkelingslocaties Westmaas, Tiengemeten en APL-polder. In de jaren daarna is het bij een incidentele waarneming gebleven (2009, 2 exemplaren op de Esscheplaat). Dit jaar werd de soort weer gezien op Tiengemeten (Wildernis, 1 exemplaar door RvdB/FvG) en op de Esscheplaat (1 exemplaar door HB/KvdB). Beide waarnemingen waren in juni en daarmee aan het begin van de vliegtijd, alle eerdere waarnemingen waren zo'n 2 maanden later. De waarneming op Tiengemeten (op 11 juni) is nu de vroegste waarneming ooit in de Hoeksche Waard.

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

Nadat de Rivierrombout in 1902 uit Nederland was verdwenen, is deze in 1996 weer in Nederland terug gevonden. Daarna werd in 2005 het 1^e exemplaar gezien in de Hoeksche Waard (Kuipersveer, door HB/EL). Nog steeds is dit in Nederland zo ongeveer de meest westelijk gelegen vindplaats. Het aantal waarnemingen is dit jaar teruggefallen naar 10 exemplaren, alle op de bekende locatie Kuipersveer.

Op de volgende pagina staat het overzicht met de statistische gegevens van de libellen. Vervolgens per soort een verspreidingskaartje, waar zinvol aangevuld met een meerjaren grafiek (2000 – 2014). De verspreidingskaartjes zijn uitsluitend gebaseerd op de waarnemingen in het verslagjaar 2014.

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0².

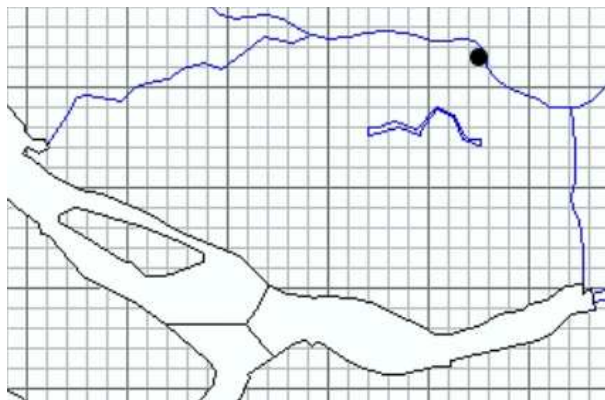
² Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2014	Aantal exemplaren 2013	Aantal exemplaren 2012	windplaatsen 2014	km-hokken 2014	uur-hokken 2014	eerste waam, 2014	waarnemers(s)	laatste waam, 2014	waarnemers(s)	vroegste waam, ooit HW
Weidebeekjuifer	2	1	1	1	1	1	1-apr	EL	id.		2-jun-2007/2012 1-apr-2014
Bruine winterjuifer	1			1	1	1	2-jun	KvdB	id.		2-jun-2014 23-jul-2012
Tangpantserjuifer			5								
Gewone pantserjuifer	208	165	182	58	27	13	18-jun	EL	9-nov	MBe	4-jun-2003
Houtpantserjuifer	2647	3348	3099	223	61	17	24-apr	EL	27-sep	RvdB	6-apr-2005
Lantaarnje		17	2								22-apr-2007
Tengere grasjuifer	52	80	71	22	6	3	9-apr	MBe	2-jul	RvdB	9-4-2007/2014
Vuurjuifer	52	17	6	3	3	3	27-jun	EL	27-aug	HB	18-mei-1998/2004
Watersnuffel	193	287	219	24	10	7	14-mei	MBe	27-aug	EL	28-apr-2007
Azuurwaterjuifer	577	798	1262	62	28	13	23-apr	HB	12-jun	GH	15-apr-2007
Variabele waterjuifer	238	448	393	26	16	10	1-mei	RvdB	2-sep	HB	21-apr-2012
Grote roodoogjuifer	551	714	836	37	23	13	26-jun	HB	27-aug	RvdB-EL	30-mei-2007
Kleine roodoogjuifer	43	54	36	35	15	7	26-jun	HB	19-okt	MK	1-jun-2006
Blauwe glazenmaker	21	14	13	11	10	6	12-jul	HB	30-sep	HB	15-jun-2005
Bruine glazenmaker	140	158	219	76	36	13	19-mei	KvdB	31-jul	HBe	25-apr-2011
Vroege glazenmaker	940	1410	530	121	54	15	15-jul	KvdB	5-nov	HBe	8-jun-2002
Paardenbijter	95	82	99	55	33	14	25-mei	KvdB	27-sep	RvdB	7-mei-2009
Grote keizerlibel			2								28-jul-2012
Zuidelijke keizerlibel	123	76	165	31	13	8	23-apr	HB	7-jul	HB	17-apr-2011
Glassnijder	77	92	178	22	12	8	23-apr	HB	27-aug	EL	22-apr-2007
Platbuik	70	129	143	15	8	6	23-apr	HB	23-jun	RvdB/MZ-KvdB	18-apr-2010
Viervlek	435	471	476	111	49	16	16-mei	KvdB	27-sep	KvdB	23-apr-2007
Gewone oeverlibel			3								4-jun-2007
Vuurlibel	25	9	6	4	2	2	23-jun	KvdB	4-sep	RvdB/MZ	30-apr-2007
Zwarte heidelibel	2			2	2	2	11-jun	RvdB/FvG	23-jun	KvdB/HB	11-jun-2014
Zwervende heidelibel	278	353	314	69	40	17	23-jun	RvdB/MZ-KvdB	8-nov	TvB	3-jun-2005
Bloedrode heidelibel	169	159	188	56	24	11	23-jun	KvdB	9-nov	MBe	20-jun-2007
Bruinrode heidelibel	134	265	105	52	27	13	23-jun	KvdB	12-okt	KvdB	10-jun-2007
Steenrode heidelibel			1								28-mei-2012
Gevlekte witsnuitlibel	10	12	26	9	2	1	13-jun	EL	9-aug	KvdB	4-jun-2007
Rivierrombout											
Aantal soorten	25	24	28								

Verspreidingskaartjes en grafieken

Bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*)

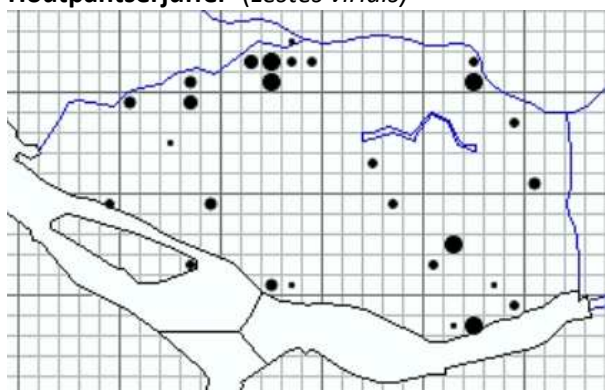
N=2

Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*)

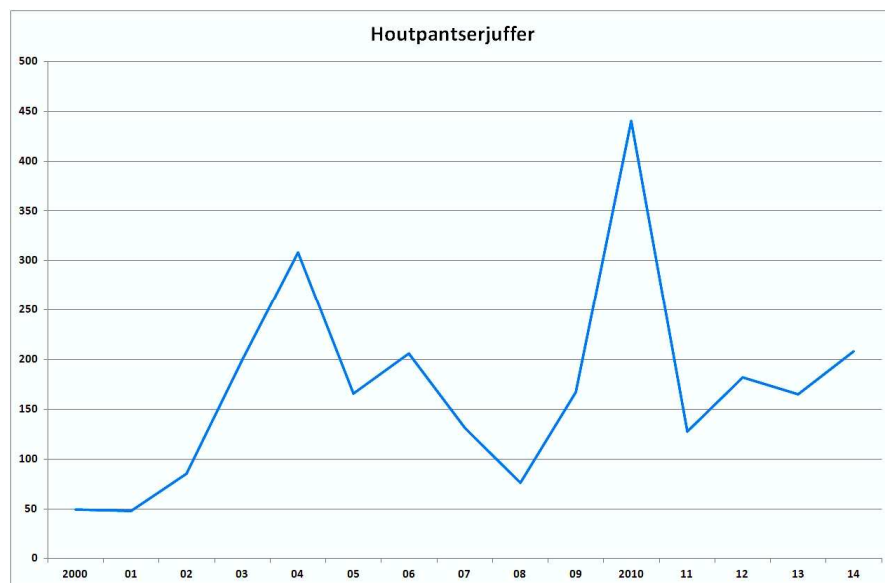

N=1

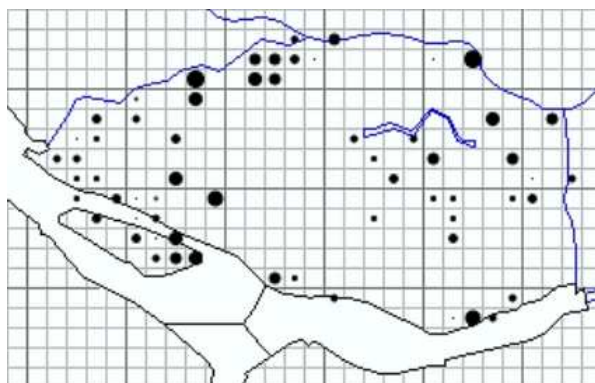
Houtpantserjuffer (*Lestes viridis*)

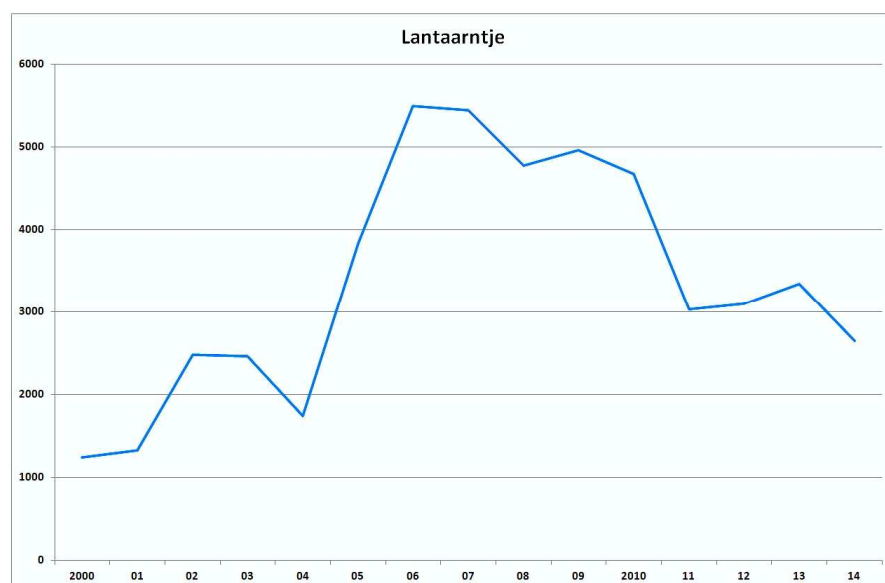
N=208

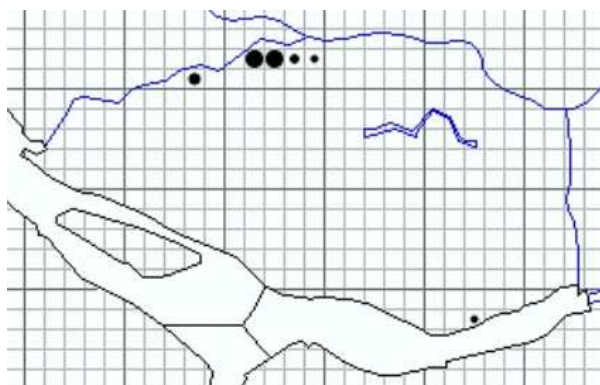

Lantaarntje (*Ischnura elegans*)

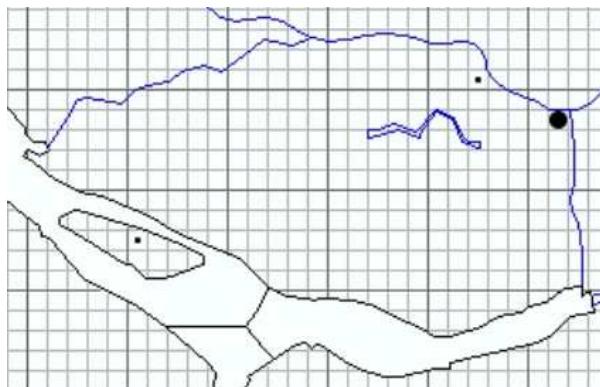

N=2647

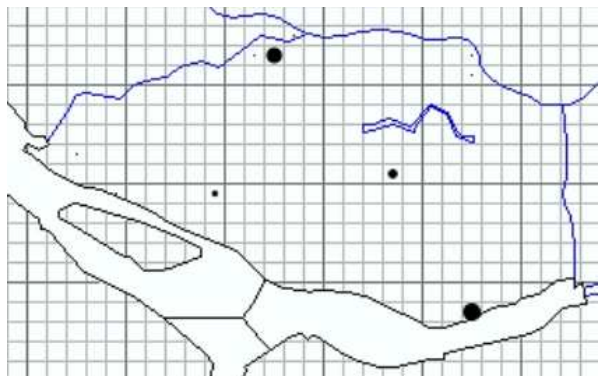

Vuurjuffer (*Pyrrhosoma nymphula*)

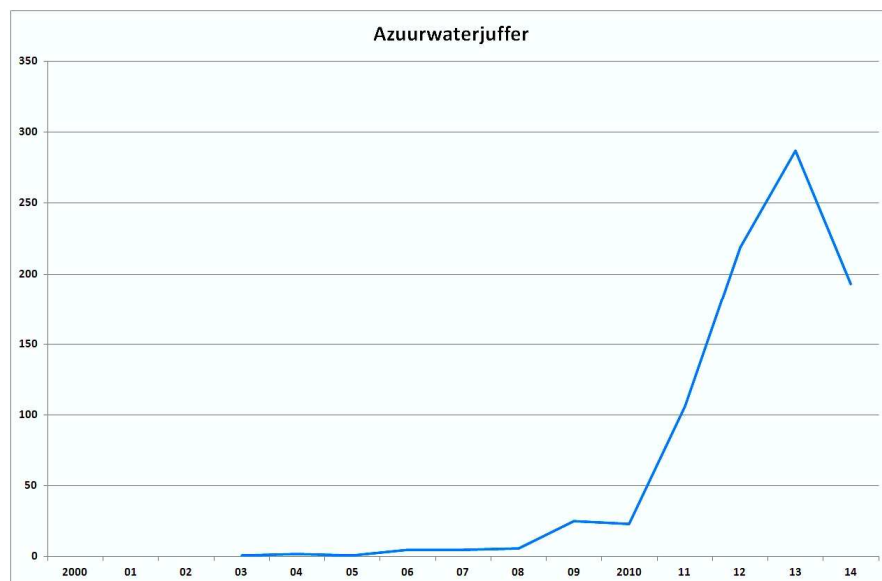
N=52

Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*)

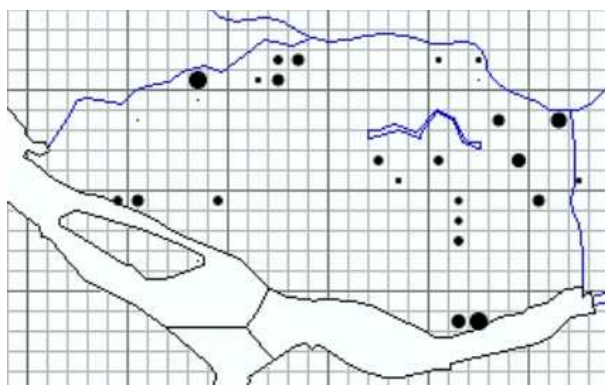
N=52

Azuurwaterjuffer (*Coenagrion puella*)

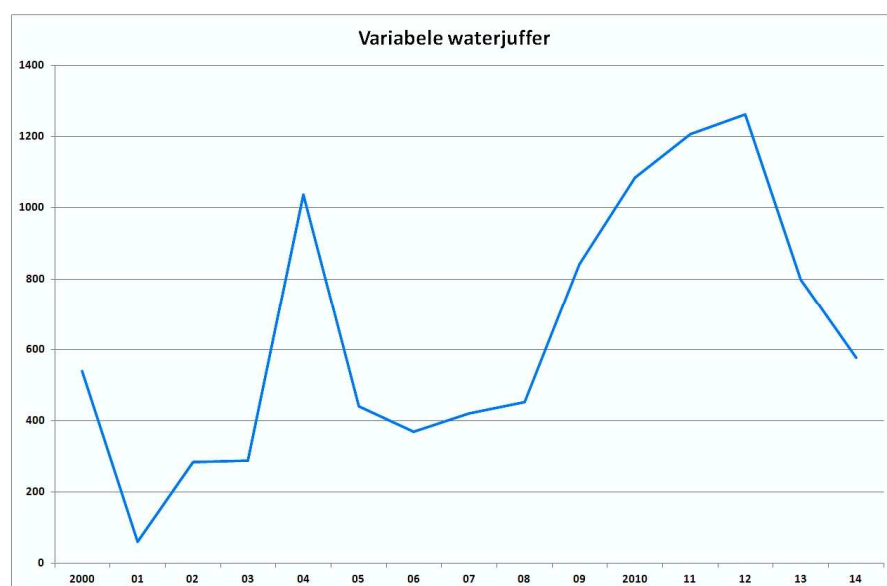
N=193

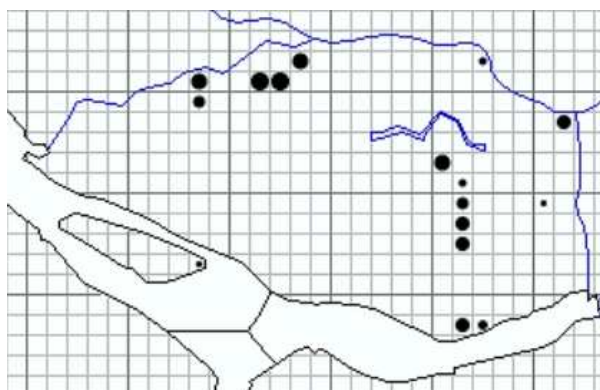
Variabele waterjuffer (*Coenagrion pulchellum*)

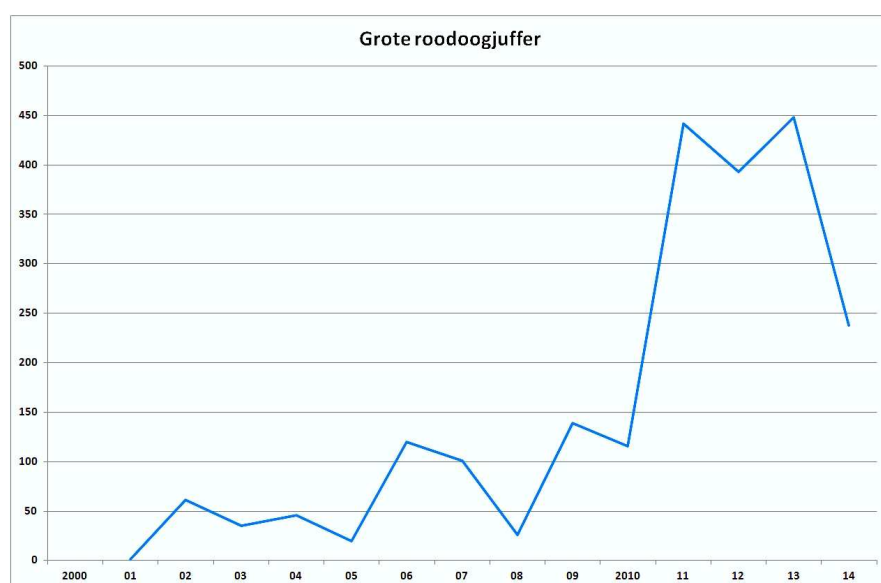
N=577

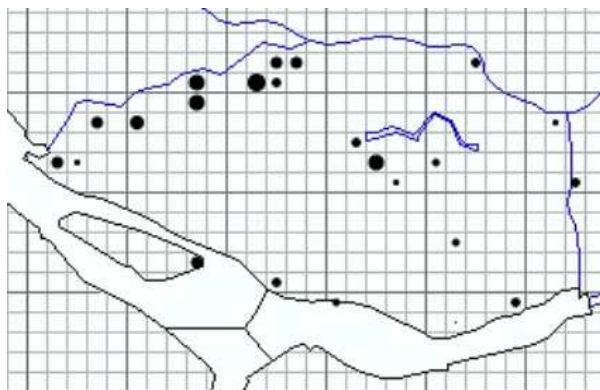
Grote roodoogjuffer (*Erythromma najas*)

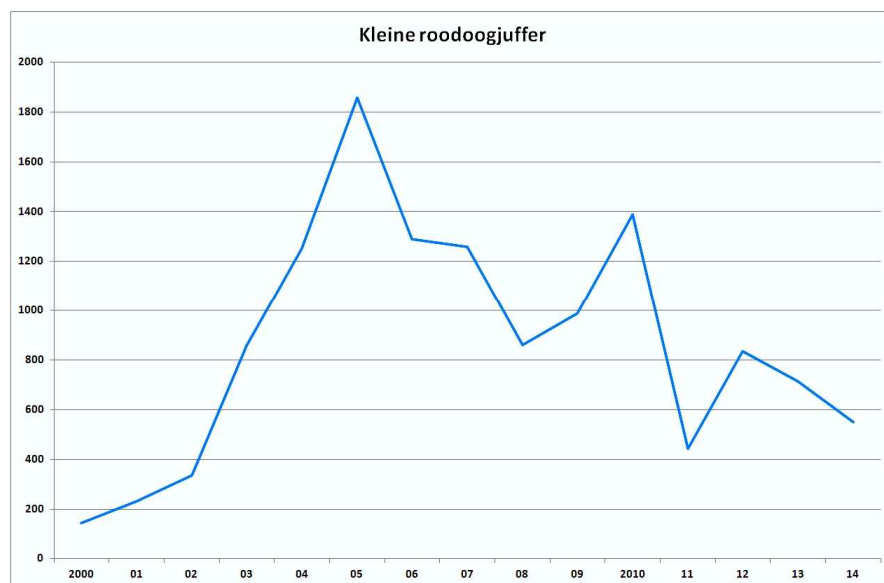
N=238

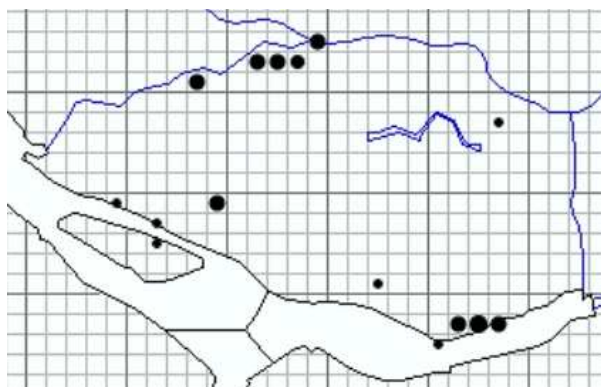
Kleine roodoogjuffer (*Erythromma viridulum*)

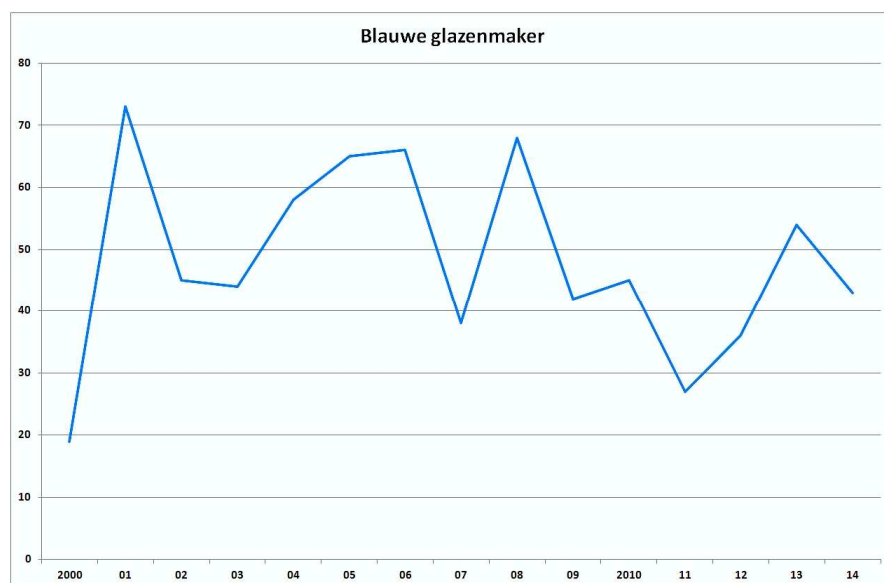
N=551

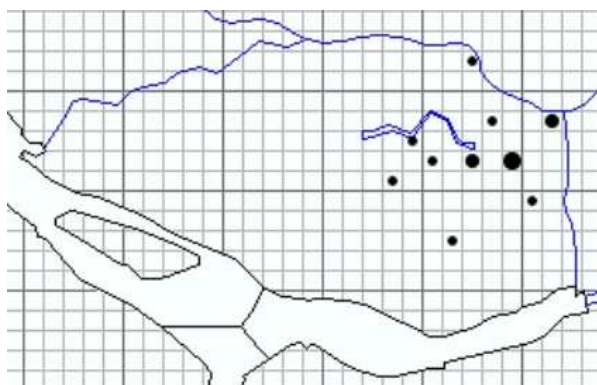
Blauwe glazenmaker (*Aeshna cyanea*)

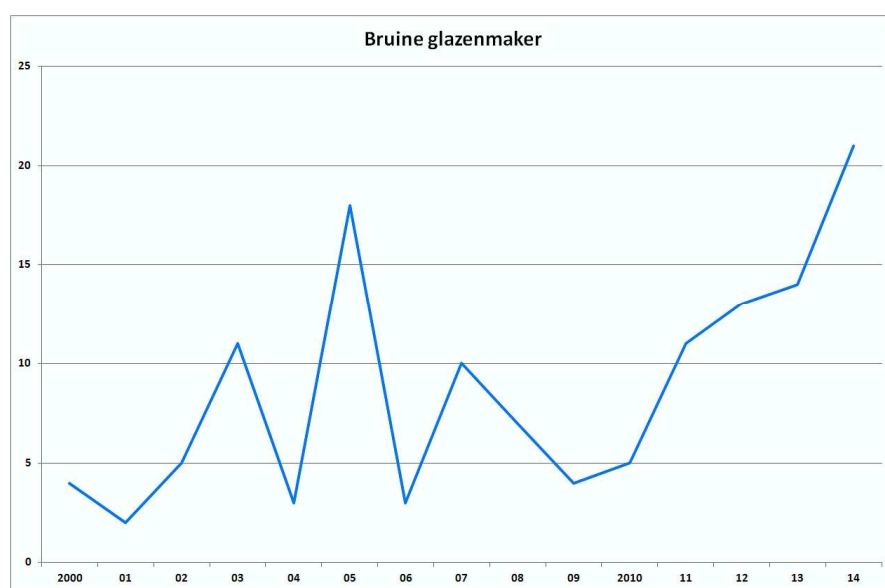
N=43

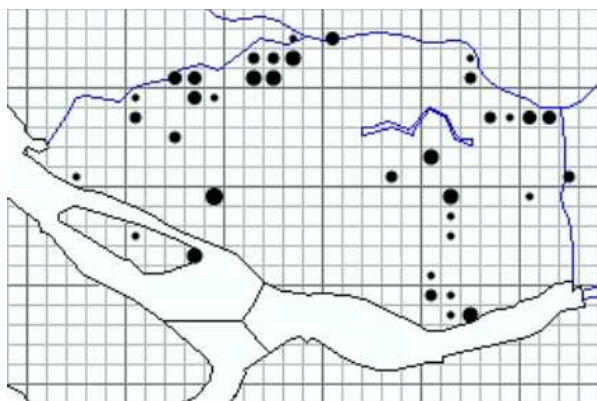
Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*)

N=21

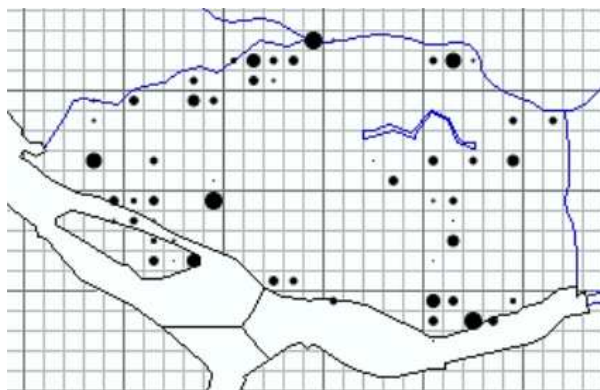
Vroege glazenmaker (*Aeshna isoceles*)

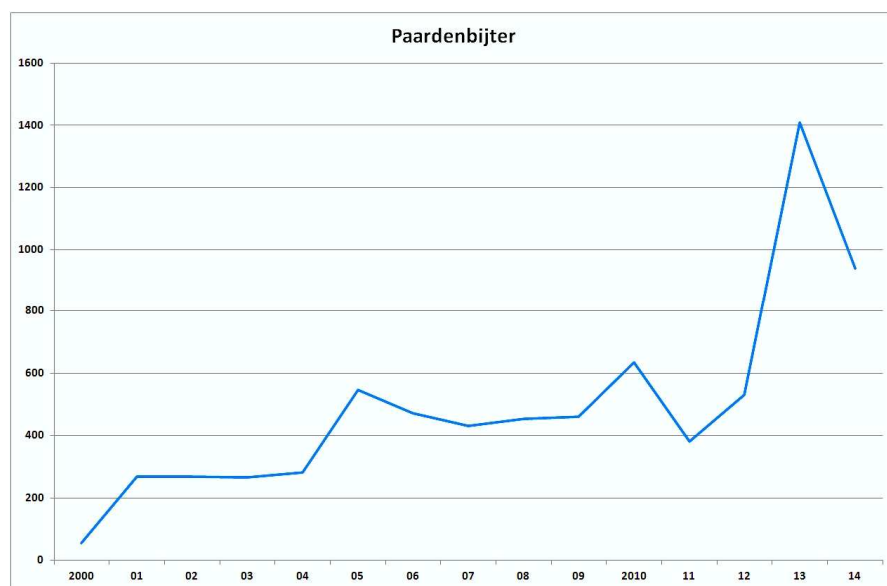
N=140

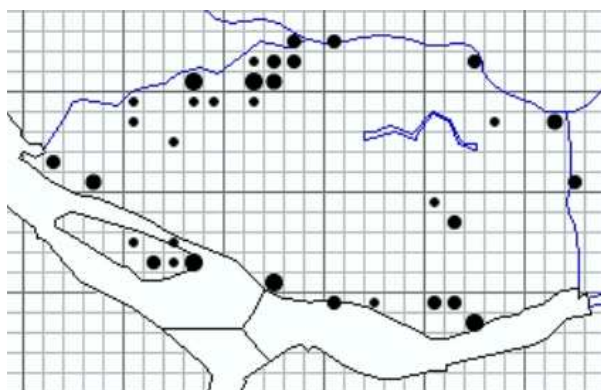
Paardenbijter (*Aeshna mixta*)

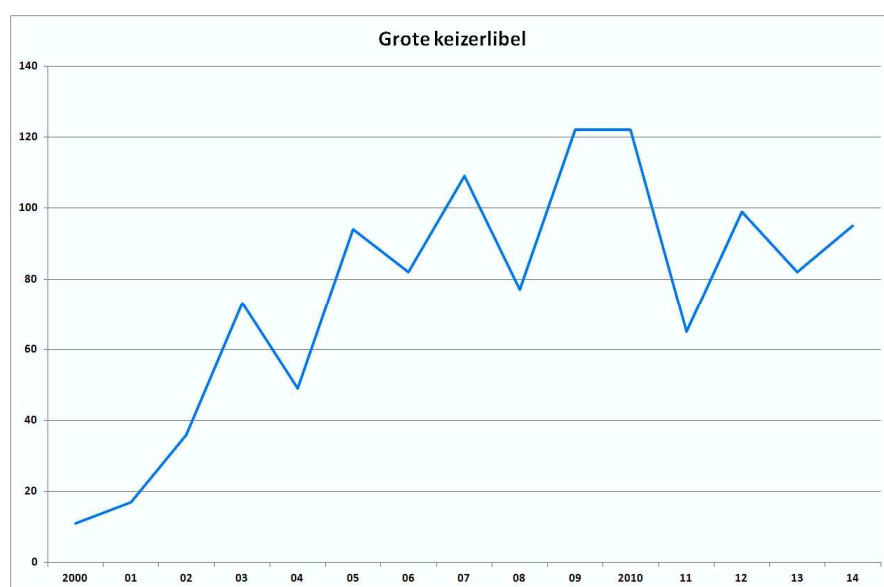
N=940

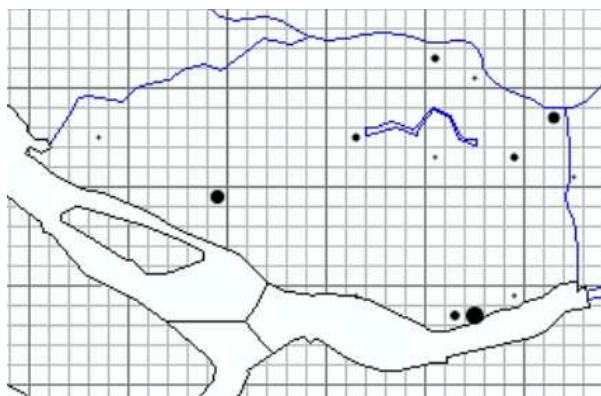
Grote keizerlibel (*Anax imperator*)

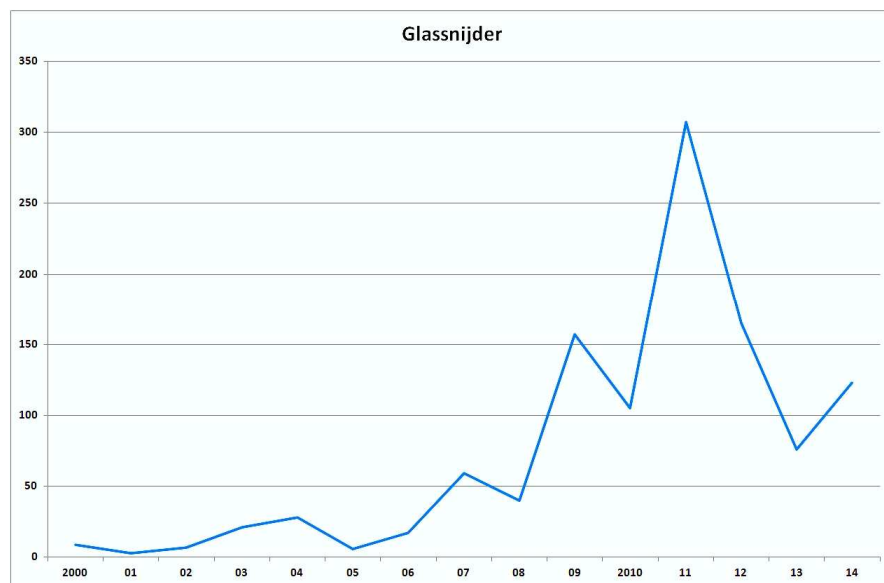
N=95

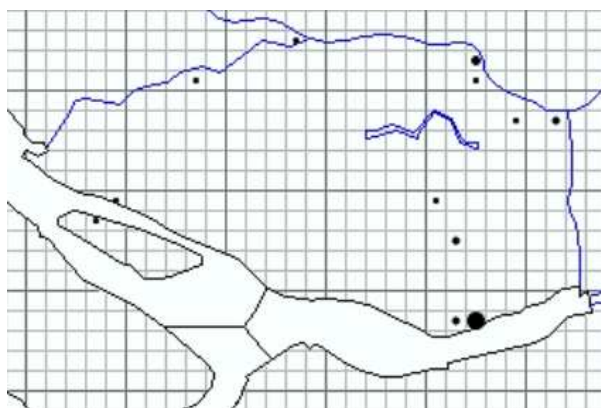
Glassnijder (*Brachytron pratense*)

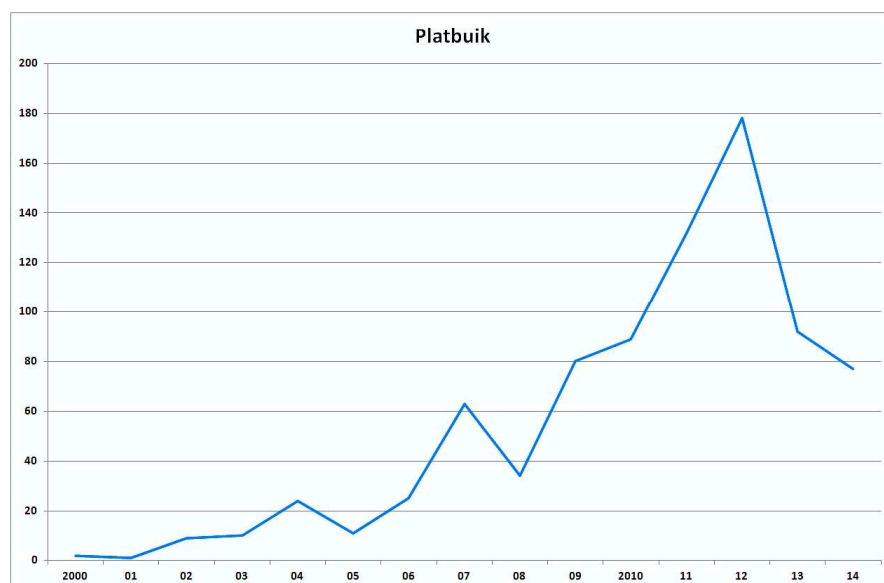
N=123

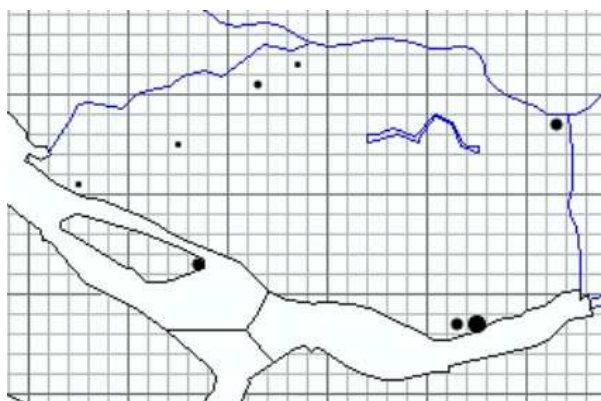
Platbuik (*Libellula depressa*)

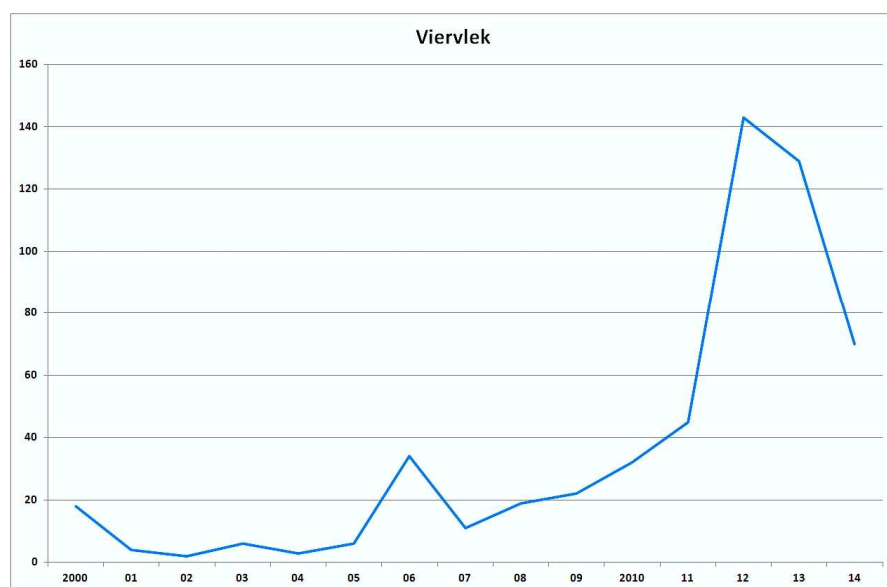
N=77

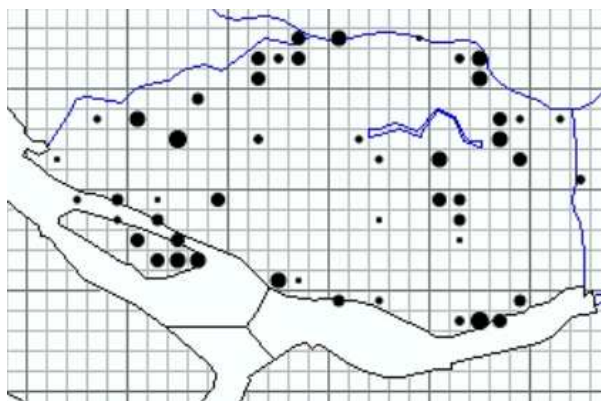
Viervlek (*Libellula quadrimaculata*)

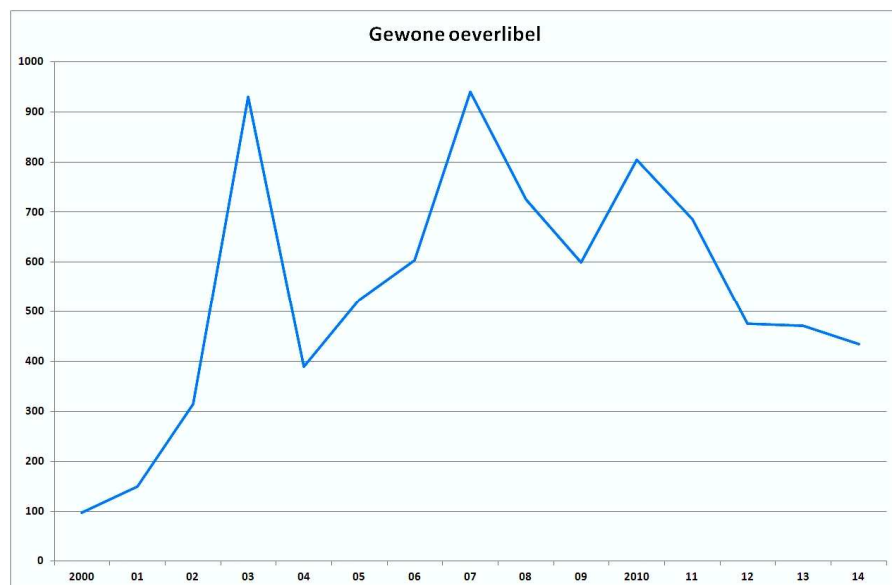
N=70

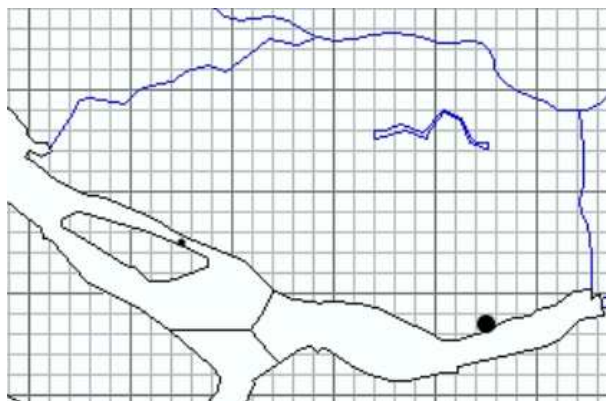
Gewone oeverlibel (*Orthetrum cancellatum*)

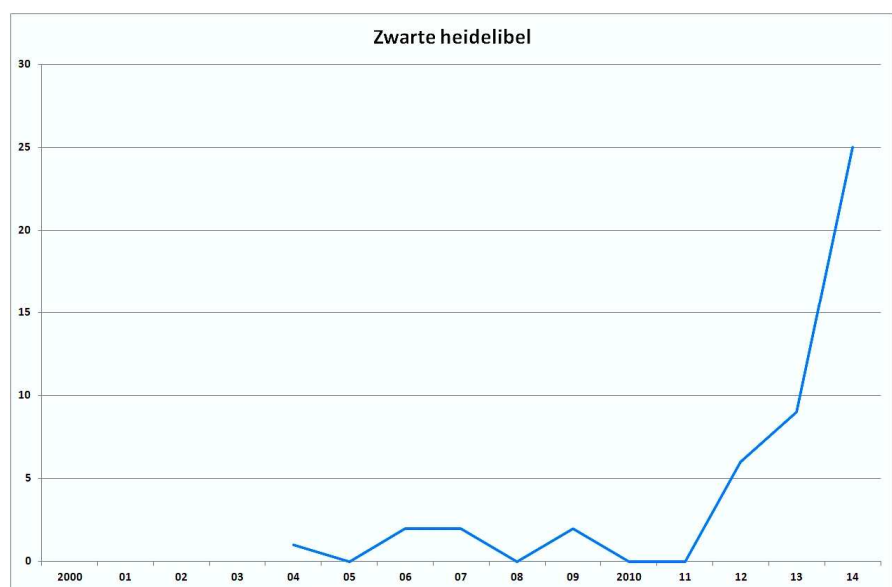
N=435

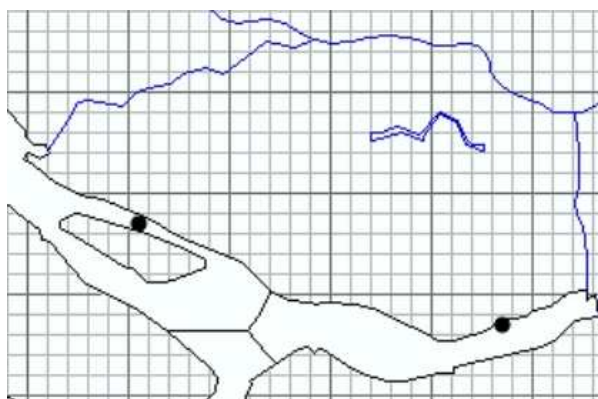
Zwarte heidelibel (*Sympetrum danae*)

N=25

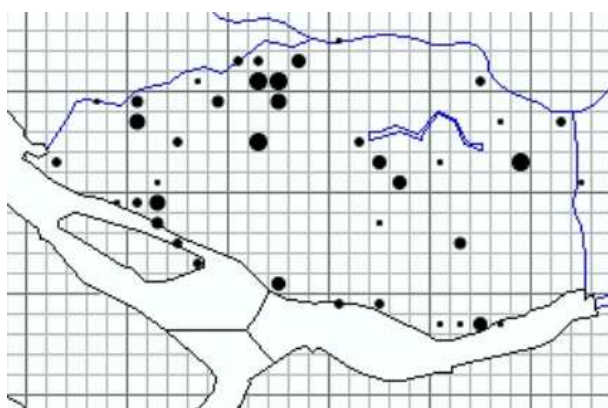

Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii*)

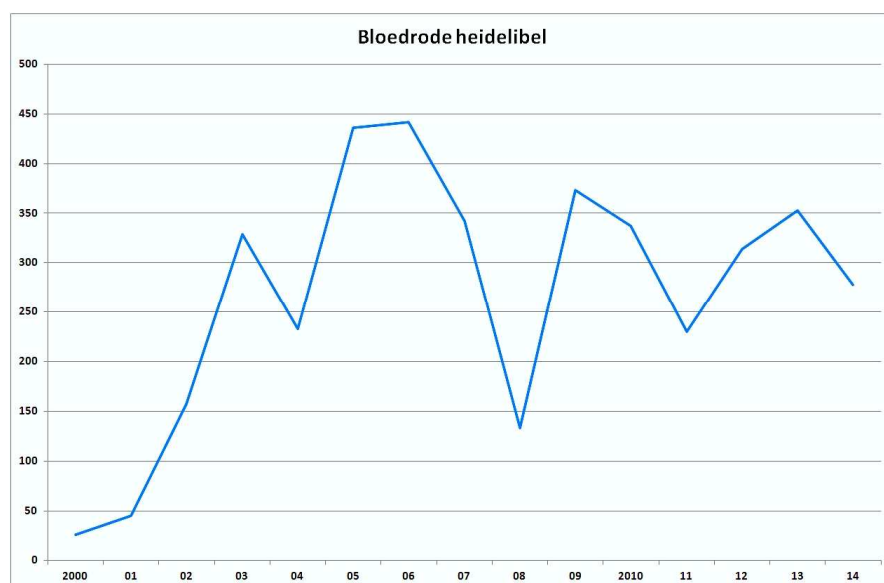

N=2

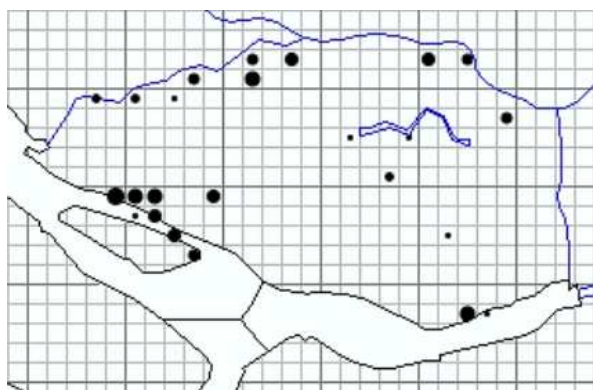
Bloedrode heidelibel (*Sympetrum sanguineum*)

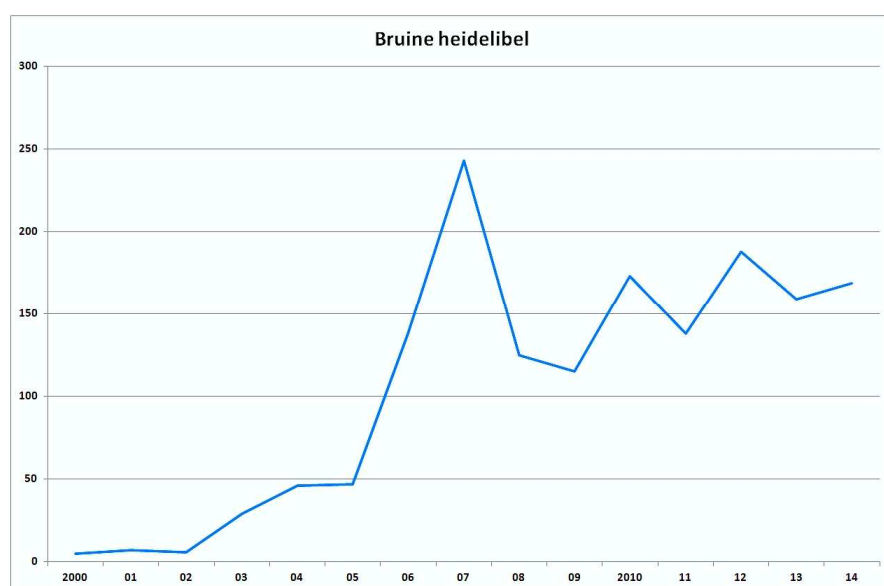
N=278

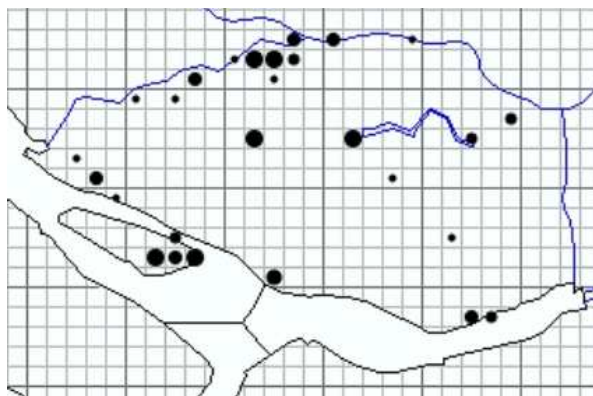
Bruinrode heidelibel (*Sympetrum striolatum*)

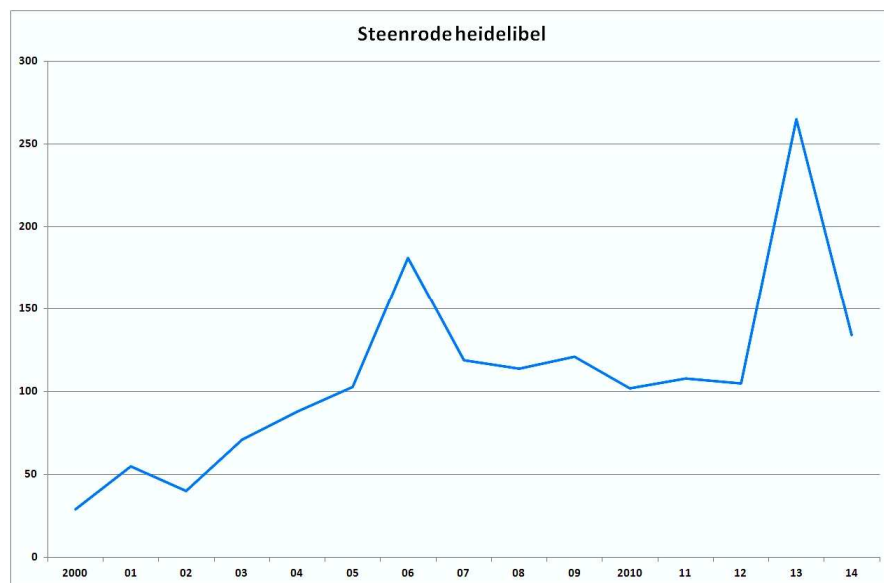
N=169

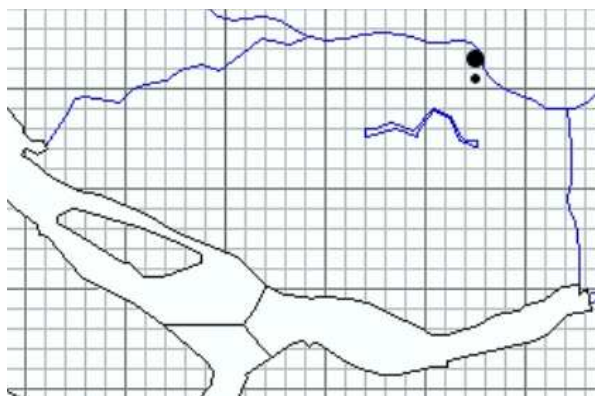
Steenrode heidelibel (*Sympetrum vulgatum*)

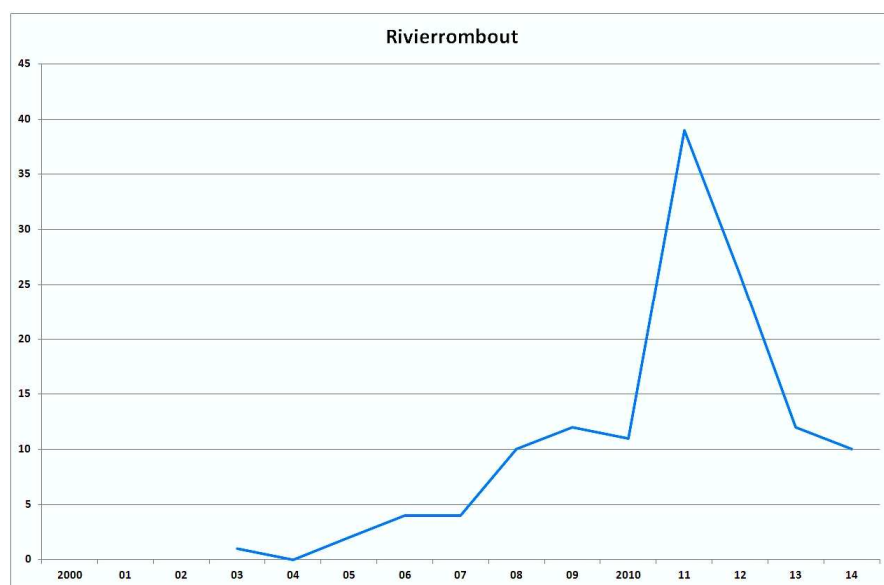
N=134

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

N=10

HWL-TERREINEN

Het Hoekschewaards Landschap beheert een flink aantal terreinen (totaal ca. 200 ha). De grotere terreinen bezoeken we jaarlijks om de ontwikkelingen bij vlinders en libellen te kunnen volgen. Hier worden enkele terreinen apart belicht, zo mogelijk in vergelijking met voorgaande jaren.

De Staart

De Staart (ruim 25 ha) ligt vlakbij ons bezoekerscentrum Klein Profijt.

Bijzonderheden

De Kleine vos is weer terug op het normale niveau, na het duizelingwekkende aantal in 2013. Toch heeft deze vlinder, vergeleken met eerdere jaren, ook nu weer een goed jaar. Het Bruin zandoogje deed het ook goed en was de meest talrijke dagvlinder. Bij de libellen was er een 1^e waarneming van de Azuurwaterjuffer.

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Dagvlinders						
	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Zwartsprietdikkopje	33	72	18	17	28	13
Koninginnenpage				2		
Oranjetipje					1	
Groot koolwitje	5				1	
Klein koolwitje	23	99	60	61	44	27
Klein geaderd witje	5	60	2	48	9	20
Oranje luzernevlinder		29				4
Citroenvlinder		3				
Kleine vuurvlinder	2	3	1		2	
Boomblauwtje	1	2			2	1
Bruin blauwtje	2	19	2	12	8	2
Icarusblauwtje	4	86	8	41	57	18
Atalanta	52	67	44	19	36	27
Distelvlinder	2	49	6		6	256
Dagpauwoog	24	99	2	4	15	6
Kleine vos	134	5684	32	70+15r	56	82
Gehakkelde aurelia	3	19			7	3
Bont zandoogje	17	13	12	1	4	7
Argusvlinder						1
Hooibeestje	1	16	1	7	6	4
Oranje zandoogje	13	18	26	4	16	
Bruin zandoogje	308	423	140	59	151	74
Totaal soorten	17	18	14	13	18	16

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Libellen						
	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Houtpantserjuffer	1	1				1
Lantaarntje	10	1	6		2	44
Watersnuffel			1			
Azuurwaterjuffer	1					
Variabele waterjuffer			5	1	1	
Blauwe glazenmaker		1	1			
Vroege glazenmaker	1	7	5			
Paardenbijter	100	151	8			6
Grote keizerlibel	3	4	4	2	16	5
Platbuik	1		2			1
Viervlek			2			
Gewone oeverlibel	12	3	12	5	13	10
Bloedrode heidelibel		1	1			
Bruinrode heidelibel		3	9		1	2
Steenrode heidelibel	5	101	2			
Rivierrombout		1		1		
Totaal soorten	9	10	13	4	5	7

Oudendijk - Hoekse weg

Dit is een klein, door een bomengroep begrensd perceeltje grasland met daarin een plasje (ca. 1 ha).

Bijzonderheden

Zwartsprietdikkopje en Icarusblauwtje hadden een goed jaar, evenals het Hooibeestje. Na een afwezigheid van een aantal jaren werden de Azuurwaterjuffer en de Bruine glazenmaker weer gezien.

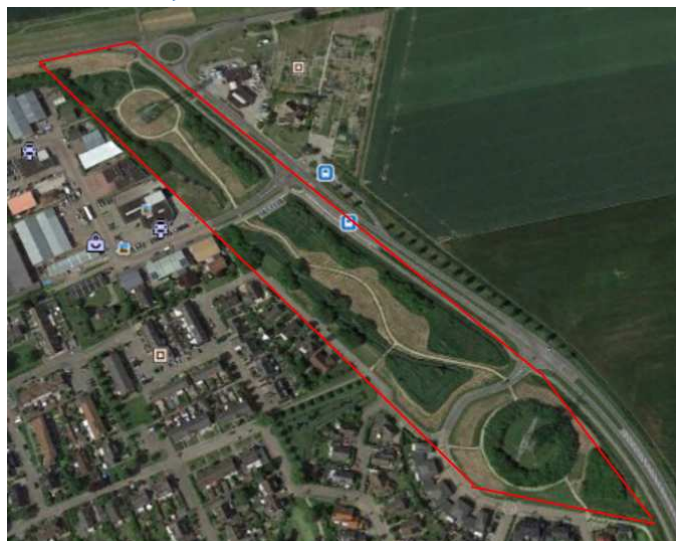
Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Dagvlinders						
	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Zwartsprietdikkopje	11		1	4	10	
Oranjetipje				1		
Groot koolwitje	2			3	5	
Klein koolwitje	8	27	13	33	14	17
Klein geaderd witje	3	5	6	5	21	2
Kleine vuurvinder						3
Boomblauwtje	1			1		
Bruin blauwtje		3		8		2
Icarusblauwtje	53	11		19	27	10
Atalanta	5			1	6	1
Distelvinder		1	4			15
Dagpauwoog				3	8	
Kleine vos	26	16	16	19	22	4
Gehakkelde aurelia					1	
Bont zandoogje	1		2	6	1	7
Argusvlinder	2	1		2	4	21
Hooibeestje	14	17	2	2	2	
Oranje zandoogje		3		1	19	5
Bruin zandoogje	30	18	66	67	34	4
Totaal soorten	12	10	8	15	15	12

Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Libellen						
	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Houtpantserjuffer				1		1
Lantaarntje	25	4	6	38	249	69
Tengere grasjuffer					1	
Azuurwaterjuffer	5					2
Variabele waterjuffer	3	1	1	1		
Grote roodoogjuffer			1	2		
Kleine roodoogjuffer	2	1			15	57
Blauwe glazenmaker		1				
Bruine glazenmaker	1				1	
Vroege glazenmaker	3	1			1	
Paardenbijter	13	8	1	1	1	
Grote keizerlibel		1			2	
Platbuik				12	6	15
Vervlek				1		
Gewone oeverlibel		1	1	5	13	29
Bloedrode heidelibel	10	8	18	12	68	14
Bruinrode heidelibel	2	4				
Steenrode heidelibel	1			1		
Totaal soorten	10	10	6	10	10	7

Nieuw-Beijerland - Buitenom

Het terrein bestaat uit grasland, een klein plasje en bosplantsoen (3 ha). De inwoners maken graag een ommetje in dit gebied, dat geldt ook voor de trouwe viervoeters die hier dan graag los rond lopen.

Bijzonderheden

De vlinders en libellen die in de afgelopen 5 jaar zijn waargenomen laten zien dat recreatief gebruik en natuurwaarden goed kunnen samengaan. Met 17 soorten dagvlinders en 14 soorten libellen is er een grote diversiteit aanwezig.

Nieuw-Beijerland, Buitenom

Dagvlinders					
	2014	2013	2012	2011	2010
Zwartspriddikkopje	18	2	8	4	17
Groot koolwitje	3	5	6		1
Klein koolwitje	17	54	37	17	12
Klein geaderd witje	3	27	4	1	12
Oranje luzernevlinder		11			
Citroenvlinder	5				
Boomblauwtje		1			1
Bruin blauwtje					2
Icarusblauwtje	5	8	2	4	11
Atalanta	41	8	18	24	15
Distelvlinder	3	2	5	2	
Dagpauwoog	8	8		8	
Kleine vos	60	155	80	48	13
Gehakelde aurelia	8		4	5	1
Bont zandoogje	27	21	53	12	20
Argusvlinder	1				1
Hooibeestje	10	10	2		1
Oranje zandoogje	31	8	35	10	21
Bruin zandoogje	28	29	88	42	75
Totaal soorten	17	15	14	13	15

Nieuw-Beijerland, Buitenom

Libellen					
	2014	2013	2012	2011	2010
Houtpantserjuffer	5	4	3		10
Lantaarntje	291	277	429	174	469
Vuurjuffer	3	4	1	7	
Azuurwaterjuffer					4
Variabele waterjuffer	186	95	254	215	171
Grote roodoogjuffer	25	56	135	50	11
Kleine roodoogjuffer	76	33	169	20	92
Blauwe glazenmaker	4	1	3	1	5
Vroege glazenmaker	5	17	64	11	33
Paardenbijter	5	26	15	10	16
Grote keizerlibel	9	7	21	1	24
Glassnijder			11	2	
Platbuik	1		3	1	1
Viervlek			29	1	
Gewone oeverlibel		6	46	5	27
Zwarte heidelibel		3			
Bloedrode heidelibel	1	1	5		3
Bruinrode heidelibel	5	4		1	8
Steenrode heidelibel	4	20	3	2	6
Totaal soorten	14	15	16	15	15

Plan Argusvlinder

Plan Argusvlinder omvat ca. 21 ha droge natuur, verspreid over diverse kleine terreintjes. Dit jaar werden een aantal locaties bezocht (met stippen aangegeven in het kaartje).

Bijzonderheden

Met 16 soorten dagvlinders is Plan Argusvlinder behoorlijk vlinderrijk. Het Icarusblauwtje was massaal aanwezig, maar spijtig genoeg werden er maar 2 exemplaren van de naamgevende Argusvlinder aangetroffen. De Bruine glazenmaker was prominent aanwezig en er werden een paar Glassnijdters gezien.

Plan Argusvlinder - locaties: 2A, 4, 6, 7A, 7B, 8, 8A, 11A, 51, 53

Dagvlinders			Libellen	
	2014			2014
Zwartsprietdikkopje	45		Lantaarntje	158
Groot koolwitje	4		Variabele waterjuffer	74
Klein koolwitje	77		Grote roodoogjuffer	1
Klein geaderd witje	33		Kleine roodoogjuffer	12
Oranje luzernevlinder	6		Bruine glazenmaker	11
Bruin blauwtje	8		Vroege glazenmaker	2
Icarusblauwtje	359		Paardenbijter	18
Atalanta	24		Glassnijder	4
Distelvlinder	3		Gewone oeverlibel	15
Dagpauwoog	15		Bloedrode heidelibel	33
Kleine vos	97		Bruinrode heidelibel	1
Bont zandoogje	7		Steenrode heidelibel	18
Argusvlinder	2			
Hooibeestje	27		Totaal soorten	12
Oranje zandoogje	4			
Bruin zandoogje	60			
Totaal soorten	16			

Colofon

Vereniging Hoekschewaards Landschap
Werkgroep Vlinders en Libellen
 Jaarverslag 2014

maart 2015

Coördinator werkgroep: Marion Zondervan
 e-mail: m.tenebrata@gmail.com

tekst:
 Marion Zondervan
 overzichten, kaartjes en grafieken:
 Henk Bunjes

omslagfoto:
 Oostelijke vos, juli 2014 (foto Kees van den Berg, copyright)

Bezoekerscentrum: Klein Profijt
 Open: di-vr 10-17 uur, za/zo 12-17 uur
 bezoekadres: Zalmpad 11
 postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
 tel.: 0186-621888
 e-mail: kantoor@hwf.nl
 internet: www.hwf.nl

Nationaal Landschap Centrum (NLC)
 Open: di-zo 12-17 uur
 Veerweg 1c
 3281 LX Numansdorp
 tel.: 0186-653512
 e-mail: kantoor@hwf.nl
 internet: www.hwf.nl